

שרשרת הדורות

Sharsheret Hadorot

חקר תולדות המשפחה היהודית

תוכן העניינים

1.....	בשער
2.....	משולחנה של חנה פורמן, יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית הנוכחות היהודית בתסליה ובלריסה
3.....	אסדראס מואסיס
6.....	מחקר על פילדלפיה בארץ: הפתעות ותגליות בלתי צפויות שלום ברונשטיין
8.....	משפחות טולידאנו באיקיטוס שבפרו – על גדות נהר האמזונס יעקב טל טולידאנו
11.....	באיחור של 64 שנים, ומצמרר כבאותו יום ארוך אוריאל ניסל
12.....	סיפור מהחיים: בעקבות משפחה שנכחדה זהבה בךדב (שטמפר)
13.....	רשימות מאמריקה – חלק ג' הרייט קסו
15.....	איידלה רצתה להיות אדמו"ר יהודה קלזנר
16.....	ספרים
17.....	מטילדה טגר
18.....	ד"ר גדעון גרייף
18.....	אסתר רמון
18.....	כתבי עת גניאלוגיים זרים
18.....	מטילדה טגר
18.....	אסתר רמון
20.....	ליבה מימון
23.....	מרים הרינגמן

החברה הגניאלוגית הישראלית

ת"ד 4270 ירושלים 91041, טל': 0884-688 (08)

E-mail: igs@isragen.org.il Web: www.isragen.org.il

החברה הגניאלוגית הישראלית היא עמותה ללא כוונת רווח, שנוסדה ב-1983, מספר רשום 8-240-010-58

הוועד הארצי: חנה פורמן – יו"ר, ד"ר לאה גדליה – מזכירה, מיכאל רסטצ'ר – גזבר
מנהלת אתר החברה: רז פלדמן

תאריכי המפגשים של כל הסניפים יתפרסמו בהודעת דואר אלקטרוני וכן באתרי החברה.

סניף ירושלים: ד"ר רז כהן – יו"ר, ד"ר לאה גדליה – מזכירה. לפרטים נוספים: msleag@bezeqint.net.
קבוצת דוברי אנגלית בסניף ירושלים: מרכזת – ברברה סיגל bsiegel@netvision.net.il או 561-8153 (02)
המפגשים מתקיימים בבית פרנקפורטר, דרך בית לחם 80, ירושלים, ביום ד' השלישי בכל חודש.

סניף הנגב: ד"ר מרתה לב-ציון – יו"ר, שירלי רוזן – מזכירה
המפגשים מתקיימים בבית הכנסת "מגן אברהם" בעומר, ביום ד' הראשון של כל חודש.
לפרטים נוספים: 642-2589 (08), 646-0494 (08) או martha@bgu.ac.il

סניף תל-אביב: בילי שטיין – יו"ר, רז פלדמן – מזכירה, מיכאל רסטצ'ר – גזבר
המפגשים מתקיימים ביום ב' השני של כל חודש ב"בית התני"ך", שד' רוטשילד 16, תל-אביב.
לפרטים נוספים: rosef@post.tau.ac.il

סניף נתניה: גזו אייזקס – יו"ר, גדעון לויטס – מזכיר, גזו גלעד – גזבר, שרון רוזנשטיין – ספרנית.
המפגשים מתקיימים ב-ACI, שד' שמואל הנציב 28, נתניה.
לפרטים נוספים: isaacsj@netvision.net.il או 882-8402 (09)

סניף בית שמש: למידע ופרטים נוספים – חנה פורמן ehfurman@netvision.net.il

סניף חיפה והצפון: חנה שטיינבלט – יו"ר, נורית גלילי – מזכירה
המפגשים מתקיימים בבית הורים "פסגת אחוזה", רח' סיני 6, חיפה, ביום ה' השלישי של כל חודש.
לפרטים נוספים: חנה שטיינבלט – hanna_st@hotmail.co.il

קבוצות בעלות עניין מיוחד (SIGs) ורכויהן:

גרמניה ואוסטריה: אסתר רמון, ramon@actcom.co.il

הונגריה: מנשה דוידוביץ, mnashe@zoot.tau.ac.il

לאטביה: ד"ר מרתה לב-ציון, martha@bgu.ac.il

ליטא: ד"ר רז כהן לרר, roseron@shani.net

ספרדים באגן הים התיכון: מטילדה טגור, tagger@actcom.co.il

פולין: עד הודעה חדשה יש לפנות אל: igs@isragen.org.il

כתב העת "שרשרת הדורות"

מייסדת ועורכת ראשונה: אסתר רמון

עורכת: יוכבד קלוזנר

חברי המערכת ומתרגמים: שלום ברוזנשטיין, מרים הרינגמן, מטילדה טגור, הרולד לואין, הרייט קסו
הגשת חומר לפרסום ב"שרשרת הדורות": הגשת חומר לפרסום ב"שרשרת הדורות": אנו מקבלים בברכה מאמרים
הדנים בכל ההיבטים של הגניאלוגיה היהודית וכמו כן חומר גרפי (צילומים, איורים, מפות, תעודות וכו'). המחבר
מתבקש להוסיף מידע ביוגרפי קצר, וכן את כתובתו האלקטרונית, אם יש. החומר יוגש כמסמך נלווה (attachment)
בפורמט Word לדואר האלקטרוני של החברה igs@isragen.org.il או ישירות לעורכת yklaus@netvision.net.il

או על גבי דיסקט בדואר רגיל לכתובת של החברה: ת"ד 4270 ירושלים 91041.

המערכת שומרת לעצמה את הזכות לתרגם את המאמרים מאנגלית לעברית ומעברית לאנגלית, ולערוך אותם לפי הצורך.
המערכת אינה אחראית לטעויות עובדתיות במאמרים המתפרסמים.

דמי חבר לשנה: 220 ש"ח. התשלומים בצ'ק לפקודת החברה הגניאלוגית הישראלית, ת"ד 4270 ירושלים 91041.
החברות כוללת השתתפות בכל ההרצאות בכל אחד מן הסניפים, השתתפות במפגשי קבוצות העניין המיוחד (SIGs) וכן
קבלת כתב העת שרשרת הדורות והשאלת ספרים.

שאלות: נא לשלוח מעטפה ממוענת ומבוילת לתשובה.

בעבר

גיליון זה של שרשרת הדורות לוקח אותנו למחוזות רחוקים, בשלוש יבשות: לריסה ביוון, איקיטוס בפרו שבדרום אמריקה, פילדלפיה בצפון אמריקה, ושוב לאירופה, לעיר מנצ'סטר שבבריטניה.

כל אחד מהמאמרים האלה עוסק בנושא אחר במסגרת המחקר הגניאלוגי.

המאמר של מר עזרא מואסיס מספר על הקהילה היהודית בלריסה שבתסליה, יוון, אחת הקהילות העתיקות באירופה, שיהודים חיו בה זמן רב לפני שהגיעו אליה מגורשי ספרד. הקהילה פעילה ומפותחת במשך מאות בשנים, ואף הנוסע היהודי המפורסם בנימין מטודלה ביקר בה.

מר יעקב טל טולדנו, שמשפחתו פזורה בכל העולם, מתאר הפעם, בצורה מרתקת ומרגשת, איך הוא הגיע למשפחות שחיין שזורים בחיי העיר איקיטוס בפרו. מידע רב נתגלה לו על ידי עבודה בלשית ממש.

פילדלפיה מיוצגת בשני מאמרים: המאמר של הרב שלום ברונשטיין מציג את המחקר שעשה בישראל, על העיר פילדלפיה שבארצות הברית. מסתבר שבארץ יש חומר רב ביותר על מקומות רבים בעולם, ויש צורך רק לדעת היכן לחפש.

המאמר השני על עיר זו הוא החלק השלישי של "רשימות מאמריקה" של חברתנו הרייט קסו, שבו היא מגלה לנו כי גם ברישומי בנק יש חומר גניאלוגי רב. במשך השנה שגב' קסו היתה בארצות הברית היא פעלה רבות הן בחקר המשפחה שלה והן בעבודות התנדבות בתחום המחקר הגניאלוגי. אנו מברכים אותה בשובה הביתה.

מנצ'סטר מיוצגת על ידי ספר. גב' מטילדה טג'ר סוקרת את הספר על היהודים הספרדים במנצ'סטר, שיצא בשנה שעברה ומכיל מידע רב.

דומה שבשני העשורים האחרונים דובר יותר על השואה מאשר בארבעים השנים הראשונות שאחרי מלחמת העולם השנייה. ואין זה פלא: הביאו לכך נפילת מסך הברזל שבווד את מזרח אירופה, ההתפתחות האדירה של המחשב האישי והאינטרנט, והפתיחות שהתעוררה באנשים לאחר שנים רבות של שתיקה – והדברים ידועים. כמעט בכל גיליון מתפרסם משהו הקשור לשואה, וכך גם בגיליוננו. שני מאמרים יש לנו בנושא, והם דומים ביניהם.

מר אורי ניסל מספר על שלוש דודות אהובות שנספו בשואה והמשפחה לא ידעה דבר מעבר לכך. רק לאחרונה התפרסם ספר שבו מצא מר ניסל פרטים רבים על גורלן, וכך נסגר מעגל, במידה מסוימת, ויש לפחות "תאריך ליום זיכרון" כדברי המחבר.

המאמר השני הוא של גב' זהבה בן דב לבית שטמפפר. בסיפורה, מעגל החיפוש רק נפתח, כאשר גילתה פרטים על חייה של ידידת המשפחה – אולי קרובת משפחה – שכמעט נשכחה. עכשיו עוד הרבה עבודה לפניך, בליקוט פרטים נוספים וצירופם לסיפור חיים.

ועתה למדורים הקבועים של גיליוננו.

בסיכומי מאמרים מכתבי עת זרים משתתפות, כרגיל, חברות המערכת גב' מטילדה טג'ר וגב' מרים הרינגמן, ועוזרות לנו, מחוץ למערכת, גב' אסתר רמון וגב' ליבה מימון. אנו מעריכים מאוד עזרה זו.

סקירות ספרים: ספר אחד כבר הזכרתי לעיל. הספר השני הוא מילון של שמות משפחה יהודיים-גרמניים, סוקרת אותו גב' אסתר רמון.

גם במסגרת הסיפור הרבני הקצר יש לנו סיפור נוסף, מאת ד"ר יהודה קלוזנר, הפעם על איידלה בת הרב.

ואחרון אחרון חביב: אנו גאים מאוד בחברת המערכת שלנו גב' מטילדה טג'ר, וחבר החברה הגניאלוגית מר יצחק כרם, שכתבו את הספר *מדין למקורות גניאלוגיים ספרדיים ומזרחיים בישראל* (יצא לאור בהוצאת "אבותינו" בשנת 2006). הספר קיבל ציון לשבח במסגרת הפרס השנתי ל-2006 על ספרי יען, של איגוד הספריות היהודיות. מקרב הלב אני מאחלת למטילדה וליצחק שימשיכו בעבודתם החשובה וילכו מחיל אל חיל.

יוכבד קלוזנר

משולחנה של חנה פורמן יו"ר החברה הגניאלוגית הישראלית

מאגר השמות של "יד ושם" באינטרנט: הקוראים
בישראל מוזמנים לנסות ולאתר נותני עדות. המעוניינים
לעזור יוכלו להיכנס לאתר החברה הגניאלוגית
www.isrgen.org.il לקישור: Search for Submitters
of Pages of Testimony in Israel.

הניסיון שנצבר בעזרה שניתנה מאז פתיחת האתר מלמד
שהיו הצלחות, ודרך המידע הנמצא על דף העד הצליחו
להגיע, אם לא לנותן העדות עצמו, אל צאצאיו ואל בני
משפחה קרובים. אפשר לספר בשמחה שהיו מספר מקרים
של איחוד משפחות אחרי נתק ארוך לפעמים מתקופת
ההגירה היהודית הגדולה של סוף המאה התשע-עשרה
ותחילת המאה העשרים.

אל תשכחו לעדכן שינויים בכתובת, מספר טלפון וכתובת
דואר אלקטרוני במקרה וחל בהם שינוי.

כתובת: ehfurman@netvision.net.il ניתן לכתוב
בעברית. או ת"ד 86 קריית גת 82100

השנה אנו – חברי החברה הגניאלוגית הישראלית –
מציינים מלאת 20 שנה לתחילת פעילותנו המסודרת
כעמותה רשומה. אם נסקור את הזמן שעבר נסכים כולנו
כי יש במה להתברך ועל מה לברך. אנו מאמינים שדרך זו
שסללנו יחדיו תימשך ותתרחב.

גיליון זה מגיע "אחרי החגים" – חגי האביב. נדמה לא
פעם שהפסוק "זהגדת לבנך" מכון אלינו הגניאלוגים ואל
תוצאות מחקרנו ופעילויותינו בכל התחומים הקשורים
לגניאלוגיה. המוטיב המרכזי "משעבוד לגאולה" הינו
מוטיב מדרך ומנחה בהיסטוריה של העם היהודי ובא לידי
ביטוי בסיפורי המשפחות היהודיות באשר הן שם.

יום העיון השנתי השלישי בגניאלוגיה יהודית, **שורשים
משפחתיים בארץ ישראל ובעולם**, יתקיים, בלי נדר,
ביום שני, ג' בכסלו תשס"ח (12 בנובמבר 2007) בבית
והלין, שלוחת "יד ושם" בגבעתיים.

הנושא השנה הוא: היהודי הנודד – הגירת היהודים
בין המאה השמונה עשרה והמאה העשרים

פרטים מלאים תמצאו באתר החברה בכתובת:

<http://www.isrgen.org.il/NROS/YY2007/index.html>

החברה הגניאלוגית הישראלית
גאה באופן מיוחד בהישג של חברינו הוותיקים והפעילים,

גבי מטילדה טגיר

ומר יצחק כרם

בקבלת ציון לשבח במסגרת הפרס השנתי ל-2006
על ספרי יען של איגוד הספריות היהודיות, על עבודתם
מזריק למקורות גניאלוגיים ספרדיים ומזרחיים בישראל
[Guidebook for Sephardic and Oriental Genealogical Sources in Israel],
שיצא לאור בהוצאת אבותינו בשנת 2006.

ספר זה, המהווה ציון דרך בחקר הגניאלוגיה בישראל, הוא פיתוח של העבודה
החשובה והמאומצת שעשו המחברים במסגרת הפרוייקטים
שהוכנו לקראת הכנס הבינלאומי ה-24 לגניאלוגיה יהודית
שהתקיים ב-2004 בירושלים בחסות החברה הגניאלוגית הישראלית.

הנוכחות היהודית בתסליה ובלריסה *

אסדראס מואיסיס

מתורגם מאנגלית **

לכתובת, בסגנון תקופת הבית השני, היתה חקוקה מנורה, הסמל היהודי. לדברי הארכיאולוג, תאריך הממצא הוא המאה הראשונה לספירה. לא ידוע מי היה "אלכסנדר המחנך והמגן" ומדוע הונצח שמו שם. אולם ברור לכול כי המנורה הוא סמל יהודי.

ההיסטוריון Epameinondas Pharmakidis מלריסה כתב את הדברים הבאים בספרו *Larissa*: "מאז המאה הראשונה לספירה, ובאופן מיוחד מהמאה השביעית, היו יהודי יוון ובעיקר יהודי לריסה מעורבים בתעשייה ובמסחר. מוצאם של רוב היהודים היה מסלוניקי. קהילות יהודיות התקיימו בסלוניקי, לריסה ונפפאקטוס (Nafpaktos) ולכל קהילה היה בית כנסת שלה". בספר *The History of Greece Based on Ancient Registers* [תולדות יוון, מבוסס על פנקסי רישום עתיקים] מאת גוסטב הרצברג (Gustav Hertzberg) ומתורגם על ידי Karolidi אנו קוראים: "גם שלושה בתי כנסת של הקהילה היהודית היו קיימים בלריסה", והמחבר אף מציין כי בשנת 1173 ביקר בעיר הנוסע המפורסם בנימין מטודלה, ואולם פפריגופולוס (Paparrigopoulos), בספר ההיסטוריה שלו, אינו כולל את לריסה בין הערים שבנימין ביקר בהן. מקור אחר, המזכיר לא רק את לריסה אלא גם ערים אחרות בתסליה, כמו טריקאלה, וולוס ואף אתונה, תבי וחלקידה (Chalkida) וכו', הוא הדו"ח של מנהל העתיקות של תסליה, גיאנופולו (Giannopoulou), שפורסם בכתב העת *Chronika*, כרך 105/8 לכבוד היוכל של The Society of Byzantine Studies [החברה ללימודי האימפריה הביזנטית]. גיאנופולו כותב: "בן זמנו של בנימין מטודלה, העיתונאי והגיאוגרף הערבי אנדרסי (1173) מזכיר את הקהילות החשובות ביותר שהתקיימו בלריסה, טריקאלה וולוס ואלמירו."

גם ממקורות כתובים אחרים מתברר כי בתסליה היתה אוכלוסייה יהודית ניכרת, מתקופת האימפריה הרומית והנצרות הקדומה ועד לימי הביניים.

האוכלוסייה היהודית גדלה, כמובן, עם בואם של מגורשי ספרד ב-1492. התיישבות יהודי ספרד בלריסה היתה אירוע חשוב שהפיח רוח חיים חדשה בקהילה היהודית במקום. היהודים הגיעו מספרד ללא כסף, אך לא בידים ריקות. לרובם הגדול היה מקצוע, ניסיון וידע, שסייעו להם

עוד לפני שהגיעו מגורשי ספרד, נמצאו יהודים במספר ניכר הן במקדוניה והן בתסליה, החל מהמאה החמישית לפני הספירה [תיעוד בפועל על יהודים ביוון נמצא החל מהמאה הרביעית לפה"ס – הערת המתרגמת לאנגלית].

א.ל. ברקן, היסטוריון תורכי, מעיר כי בתחילת המאה ה-16 מנתה כל אוכלוסיית תסליה 3,870 משפחות. ממאמר בשם "הכלכלה והשטח של תסליה בתקופת הכיבוש התורכי" מאת R. Rawles שפורסם בכתב העת *Trikala* [כרך 1981] אנו למדים כי מתחילת התיישבותם במקום נשאר הקהילות המוסלמיות והלא-מוסלמיות נפרדות מבחינה גיאוגרפית וחברתית. הנוצרים האורתודוקסים, שהיו את רוב אוכלוסיית תסליה, היהודים והמוסלמים שהיו נפרדים בדתם, חיו בנפרד בקהילות אוטונומיות שנקראו millet. חברי כל קהילה היו חופשים לחיות לפי אמונתם, לקיים את מוסדותיהם, חוקיהם ומסורתם תחת הדרכתם של מנהיגיהם הדתיים, שהיתה להם גם סמכות פוליטית. בני כל אחת מהדתות שאפו גם הם לחיים נפרדים ועצמאיים, וכך אפשרה שיטת הקהילות לתורכים לנצל את מעמדם הכלכלי של התושבים ללא כל מחאה.

התקנות השונות שהונהגו לגבי היהודים והנוצרים בנוגע למקומות מגוריהם, לכושם והתנהלותם החברתית היו שונות מהתקנות שהופעלו לגבי הקהילות המוסלמיות. מטרת התקנות האלה היתה להועיד לכל אדם את מקומו הברור בקהילה, להבחין בקלות בין קהילה וקהילה ולמנוע, עד כמה שאפשר, כל חיכוך. בצורה זו לא התמזגו הקהילות השונות לחברה מאורגנת, אלא נשאר נפרדות ונבדלות.

הקהילה היהודית החשובה והעתיקה ביותר בתסליה היתה קהילת לריסה.

הנוכחות היהודית בלריסה התחילה כנראה בתקופה הרומית והיהודים חיו בעיר ברציפות לפחות 1,900 שנה. הם היו מעורבים במסחר ובתעשייה של האזור. עדות לכך הוא מכתב משנת 150 לספירה משליח נוצרי ליהודי העיר. אולם יש דעה אחרת ולפיה התחילו היהודים להתגורר בתסליה, כולל לריסה, עוד במאה החמישית לפה"ס. בממצא ארכיאולוגי משנת 1973, סמוך לכיכר המרכזית של העיר, התגלתה הכתובת: Alexandros the Educator and Protector (אלכסנדר המחנך והמגן). מתחת

* המאמר פורסם לראשונה בכתב העת *Chronika*, מס' 203 מאי/יוני 2006, והוא מודפס כאן באדיבות העורך.

** תורגם מיוונית לאנגלית בידי מרשה איקונומופולוס (Ikonomopoulos)

לבנות את אילן משפחתם שמוצאה מלריסה, תסליה ויוון, מאחר שלריסה היתה מרכז חשוב ליהודי אגן הים התיכון באותן שנים. חלק משמות אלה עדיין מצויים בלריסה. שמות אחרים הם שמות היהודים שהתפזרו אחרי מלחמת העולם השנייה בישראל, אמריקה, אירופה וברחבי יוון.

Abravanel, Albalensi, Alhanati, Alkaz, Alkava, Alkranti, Amar, Amarilio, Andzel Amiel, Angel, Arar, Aroesti, Atoun, Azouvi, Babuki, Bantaf, Benforanto, Benrubbi, Bega, Benozilio, Benuziu, Benveniste, Beza, Bistri, Boeno, Boton, Burla, Cabeli, Calamaro, Calbreso, Capano [or Capuano], Capeta, Carmona, Conforti, Crispi or Crespi, Cohen, Confino, Dafa, De Boton, De Mayo, Eliakim, Errera, Esformes, Eskenazi, Estrumza, Fais, Faradji, Faras, Fellus, Frances, Gayego, Gabai, Gedalia, Hakim, Hamuy, Handali, Hanoka, Hanokh, Hasson, Hazan, Israel, Jessula, Kakamo, Konen, Levi, Magrisu, Maisi, Malalel, Marache, Masarano, Matalon, Matatia, Mavromati, Meir, Menashe, Mizan, Mizraki, Moisi, Molho, Nacamuli, Nahman, Nahmia, Negrin, Netanel, Nissim, Pelosof, Peres, Pilas, Proniko, Recanati, Revah, Rosanes, Russo, Salama, Salem, Salia, Saltiel, Santikario, Saptsi, Saragossi, Sasson, Sevi, Sevilia, Shaki, Siami, Sides, Simha, Sipura, Suhami, Sultan, Sumlal, Sustiel, Tameri, Tarabulous, Teshuva, Tevouli, Turon, Touvil, Uriel, Urtzel, Yamali, Yabes, Yachbes, Yekutiel, Yessua, Yischaki, Yomtov, Yosafat, Zafarana, Zakar.

פרופסור ניקוס באיס (Beis) בספרו מ-1921 כותב על השכונה היהודית בלריסה: "לפני כ-1000 שנים כבר היו יהודים בלריסה." התפתחות הקהילה המקורית בלריסה נפסקה עם הגעתם של מגורשי ספרד, אבל לפני כן חיו יהודים בערי תסליה. מהספר של מ. פרנקל *תולדות יהודי תורכיה* אנו קוראים על חיי היהודים בלריסה לפני בואם של יהודי ספרד. סלומון שלמה רוזאניס, בכרך א' של ספרו *דברי ימי ישראל בתוגרמה מספר לנו*, כפי שכבר צוין לעיל, כי היהודים הספרדים הקימו לעצמם קהילה נפרדת מזו של היהודים המקומיים. באותה תקופה עמדו בראש הקהילות הרבנים יעקב בכור סלומון ומשה בן שבתאי.

שנים רבות התקיימו שתי הקהילות, הקהילה הרומניוטית (המקומית) והקהילה הספרדית זו בצד זו, ובנקודה מסוימת בזמן, בהדרגת רבניהן, הפכו לקהילה אחת, וכך עד היום. בשנת 1889/1890 פרסמו לוי וסלומון ריינאק (Reinach) סקר מלומד על יהודי המזרח, בכתב העת הצרפתי Revue

להיקלט. הם העבירו את הידע והניסיון לאחיהם היהודים וכן לנוצרים המקומיים. נוכחותם בעיר, אף שהיו פליטים שהגיעו לא מכבר, העשירה את חיי הקהילה והכלכלה בעיר, כפי שמראים הרישומים הארכיוניים. היהודים הספרדים התערבו עם יהודי העיר, הפיצו את תרבותם ואת שפתם [הלדינו או הספרדית היהודית – הערת העורכת]. שנשמרה במשך שנים ועדיין מדוברת בין היהודים המבוגרים. יש לשער ששפה זו תיעלם בתוך מספר דורות, מאחר שהדור הצעיר כבר לא משתמש בה.

בשנת 1821, כאשר יהודי הפלופונסוס נמלטו מרדיפות והתיישבו במקומות שונים ביוון, באו רובם לתסליה. הרב הראשי משה פסח מביא ביומנו רשימה של חמישים משפחות שהתאגדו בחברה קדישא Morea, חברה קדישא נפרדת במסגרת הקהילה היהודית של לריסה. ואסו קאלוגיאני (Vasou Kalogianni) מציין ב-Larissa Madre de Israel [לריסה, עיר ואם בישראל] את המשפחות הבאות:

Albalensi, Alhanati, Amar, Amiel, Atun, Bantaf, Benforado, Bistri, Biton, Cohen, Crispi, Fellous, Frances, Gabai, Gayego, Ghishaki, Hakim, Hassan, Hazan, Kabeli, Kakamu, Kumeri, Maisi, Manoah, Mizan, Mizrahi Or Mizraki, Mortzok, Ortzel, Peres, Pelosof, Pilas, Proniki, Rosanes, Russo, Sali, Shaki, Saragossi, Sasson, Sedaka, Sevi, Siami, Simcha, Sustiel, Tovil, Turon, Yetkutiel, Yosafat, Zakar.

מאותו ספר אנו מקבלים רשימת שמות נוספת, של נכבדים ואריסטוקרטים. זוהי רשימה של Tchelebi [אדונים], תואר כבוד שניתן על ידי התורכים ליהודי העיר המבוגרים והנכבדים ממוצא יווני שהיו נדבנים גדולים ומילאו תפקיד חשוב בפיתוח העיר:

Elazar ALHANATI, Haim ALHANATI, Yosef BURLA, Aaron COHEN, Bohor Yachel COHEN, Raphalakis COHEN, Tchilibon COHEN, Yessua COHEN, Menahem FARADJI, Shalom HAKIM, Eliaou HANDALI, Bohorakis KABELI, Avraam MIZAN, Avraam PELOSOF, Avraam SHAKI, David SHAKI, Eliaou SHAKI, Haskia SHAKI, Mushon SHAKI, Menahem SIDIS, Haim SIFKI, Sabetai YUDA.

בפנקס רישומים נוסף שנשמר בארכיון של האינטלקטואל והרוקח המכובד חיים אלחנתי (נפ' 21 מרס 1963) אנו מוצאים רשימה של שמות משפחות שהיו חברות הקהילה ב-100 או 150 השנים האחרונות. פנקס זה יוכל לסייע לאלה המבקשים

קוראים כי יהודי לריסה הגיעו לשיא התפתחותם הכלכלית כאשר העיר הפכה לבירת תסליה בתחילת המאה ה-18 וגם הודות להתערבותו של ה־Techelebi יצחק דה מאיו, סוחר יהודי ידוע מקסטוריה. השפעתו של דה מאיו היתה כה גדולה בקהילה היהודית שהפחה ששלט בלריסה ובאזורים הסמוכים, מינה אותו לבנקאי הפרטי שלו. דה מאיו עזר לקהילה היהודית בהקמת ארגונים לעזרה הדדית ובפרסום ושימור הכתבים החשובים של יהודי זמנו. דה מאיו נפטר ב-1855 בנסיבות מצערות. ב-1854 היתה מהפכה והיהודים עברו לידי של שליט אזורי. מוסדות יהודיים ונוצריים הוצתו, מוסדות מסחריים נסגרו ובית העלמין היהודי נהרס. הטורקיים התורכי לא חס גם על דה מאיו. בעקבות כל האירועים האלה עזבו יהודים רבים את העיר ועברו לסלוניקי, קסטוריה, דראמה ומקומות אחרים, ומאז היתה ירידה מתמדת בנוכחות היהודים בעיר. עם זאת, לא איבדה הקהילה היהודית את חיוניותה. היא התעשתה במהירות, וציפתה ליום בו יוכלו חבריה לחיות שוב כאנשים חופשיים. ב-31 באוגוסט 1881 שוחררה לריסה משלטון התורכים, כאשר גם היהודים השתתפו בקרבות. לאחר הסבל הרב שסבלו בשנים של הכיבוש התורכי הם התכוננו לחיים חדשים.

הרב הראשי של לריסה ותסליה, ר' שמעון אהרן פסח כתב ביומנו שב-31 באוגוסט, כאשר מפתחות העיר עברו מהמושל התורכי חליל פחה וראש העיר שלו לצבא השחרור היווני, עמדו היהודים בשורות הראשונות וצפו נרגשים במחזה. יהודי העיר השתתפו הן בקבלת הפנים של הצבא והן בקבלת הפנים למלך ג'ורג' שהגיע לריסה: "אבות הקהילה, בהחזיקם ספר קדוש ביד אחת ונגר דולק ביד השנייה, קיבלו את המצעד שליווה את המלך וקראו את דברי קבלת הפנים בעברית. לאחר ביקורו בכנסיית Agios Achillios, ביקר המלך ג'ורג' ביקור רשמי בבית הכנסת הגדול, וצעד על שטיח פרוש ברחוב שהוביל לבית הכנסת. פתח בית הכנסת היה מעוטר בעלי דפנה והנכבדים והמנהיגים הדתיים הצטרפו למלך."

אסדראס מואסיס הוא נשיא הכבוד של הקהילה היהודית בלריסה. הוא כקן בתולדות הנוכחות היהודית בלריסה ובספרות היהודית שצמחה במקום, ופרסם רבים ממחקריו. מאמר זה הוא מתוך ספרו "הקהילה היהודית בלריסה לפני השואה ואחריה" (The Jewish Community of Larissa Before and After the Holocaust) שיצא לאור על ידי הקהילה היהודית בלריסה בשנת 2000.

des Etudes Juives. מידע רב ערך על יהודי לריסה במאה השבע עשרה (1600-1630), הנמצא בעבודה זו, מקורו בספר Voyage du Sieur מאת פאול לוקס שפורסם בפריס ב-1712. בשנת 1912 העתיק נ. גיאנופולוס את הכתובות של למעלה מ-70 מצבות בבית העלמין היהודי הישן בלריסה, כדי לשמר אותן לדורות הבאים.

בחודש מרס 1990 התקיים בלריסה סימפוזיון בנושא "לריסה מייד לאחר השחרור ב-1881". לפי ד"ר אורנשטיין, רופא צבאי באותה עת, היו ב-1881 בלריסה 13,000 תושבים, שכללו נוצרים, יהודים ועות'מנים. בקהילה היהודית היו 450 משפחות, שהם 2,200 חברים בקהילה. הם דיברו יוונית ותורכית וביניהם דיברו ספרדית. הקהילה קיימה בתי כנסת ושלושה בתי ספר, רק לבנים. המסחר בעיר היה בידי היהודים והנוצרים.

מצבה יהודית עתיקה בלריסה

במאמר מאת Vasou Kalogianni שפורסם בעיתון Freedom [חרות] בלריסה ב-28 באוגוסט 1957 אנו

מחקר על פילדלפיה בארץ: הפתעות ותגליות בלתי צפויות *

שלום ברונשטיין

מתורגם מאנגלית על ידי המחבר

הוועד הציוני משנת 1898, הכולל את ההזמנה לסטפן ווייז לנאום בפילדלפיה.

שלחתי דואר אלקטרוני לרב הנוכחי של בית הכנסת עדת ישורון, הרב שמואל רוזנבלום, שלמד איתי בבית המדרש לרבנים בניו יורק בשנות ה-60. שאלתי אם הדפים האחרים מיומנו של הרב ארנרייך נמצאים בארכיון של בית הכנסת והוא ענה שתקופה זו היא מעין "טבולה רסה" [לוח חלקן בתולדות הקהילה, ואז שלחתי לו עותקים של היומן בשביל הארכיון שלהם. ביומן רשומים השמות של עשרות חברי הקהילה מלפני יותר ממאה שנה – נכס נדיר לצאצאיהם שעדיין שייכים לבית הכנסת.

זמן מה אחר כך הוזכר השם של הרב ארנרייך בשיחה שלי עם ידיד שלמד איתי בבית המדרש לרבנים, פרופ' מאיר גרובר, יושב ראש הפלקוטה לתנ"ך באוניברסיטת בן גוריון. הוא סיפר לי שסטודנט אחר שלמד איתנו באותן השנים, הרב דוב שרווין, נשיא מכללת ספרטוס (Spertus College) ללימודי יהדות בשיקגו כתב מאמר על הרב ארנרייך. התקשרתי אליו והוא לא ידע כלום על דפי היומן שגיליתי. הוא שלח לי את מאמרו ואני שלחתי לו העתק של הדפים מ-1901. בתו של הרב ארנרייך, שנפטרה לא מזמן, היתה אחת התומכות של מכללת ספרטוס והם גילו התעניינות מיוחדת ביומנו של הרב.

רשימות של שמות הן נכס יקר ערך לגניאלוגים. הרבה פעמים יש לנו שם של קרוב משפחה אבל חוץ מהשם אנחנו יודעים מעט מאוד. איפה הם גרו, לאילו ארגונים השתייכו, האם הם תרמו למוסדות צדקה, האם הם היו בין הציונים הראשונים, האם דאגו למצב היהודים בא"י, האם הם היו חברים או השתייכו לבית כנסת? הרבה מן השאלות האלו מצאו את פתרונן כשגיליתי רשימה אחרי רשימה של יהודים מפילדלפיה במסמכים שונים כאן בירושלים. הרשימות של הרב ארנרייך מלפני יותר מ-100 שנה יספקו חומר חדש לצאצאי חברי בית הכנסת בית ישראל באטלנטיק סיטי, ניו ג'רזי ובית הכנסת עדת ישורון שבפילדלפיה.

במחקרי על קורות בית הכנסת "קשר ישראל" בשביל הרי בונין עברתי על עותקים של הירחון *The Maccabean* [המכבי] שיצא מטעם הארגון הציוני של אמריקה. נוסף לגילוי השמות ראיתי שבית הכנסת קשר ישראל הפך

רוב הגניאלוגים החוקרים משפחה בארצות הברית אינם משערים שכדאי להם לבדוק מקורות גם בארץ, ושיש אפשרות שימצאו כאן חומר מקורי רב. אני בדעה שאלו שחוקרים ערים מסוימות בגולה יוכלו למצוא דברים מקבילים למה שגיליתי כאן במחקרי על העיר פילדלפיה. במאמר זה אני דן על כמה הפתעות שמצאתי, הקשורות לעיר פילדלפיה שבארצות הברית.

עיקרון חשוב במחקר גניאלוגי הוא שחייבים לעשות את כל המאמצים כדי לגלות חומר חדש, אפילו במקומות לא שגרתיים. לפני כמה שנים התקשר אלי הרי בונין (Harry Boonin), גניאלוג ידוע ואחד ממייסדי החברה הגניאלוגית היהודית בפילדלפיה. הוא התחיל לכתוב את תולדות בית הכנסת ההיסטורי בעיר, באזור הישן שבו התיישבו חלק גדול מהמהגרים ממזרח אירופה. באותו בית כנסת אורתודוקסי נאם ד"ר סטפן ווייז בפעם הראשונה על ציונות לפני קהל, בחנוכה תרנ"ט (1898). בזמן ההוא, כשמכוננת הכתיבה עוד לא היו נפוצות, התנהלה רוב ההתכתבות ביד ואין עותקים. בונין חשב שאולי אפשר למצוא משהו בירושלים וביקש ממני לעזור. הופתענו מהחומר שמצאתי.

התחלתי בחיפוש בתיק סטפן ווייז בארכיון הציוני ובפרוטוקולים של איגוד ציוני אמריקה, ששם קיוויתי למצוא את ההזמנה שנשלחה לווייז מפילדלפיה. בתיק F 25/2 מצאתי דפים רבים שלא היו במקומם הנכון. היה נראה לי שאלה היו דפים מתוך יומן של רב, אבל בלי שם, מ-1901. שני דפים כללו רשימות של לוויית, חתונות וטקסי הקמת מצבות שהוא ערך. כמה דפים כללו כתובות שזיהיתי אותן ככתובות של חברי בית כנסת בעיר אטלנטיק סיטי, ניו ג'רזי, ובדפים אחרים נרשמו שמות התלמידים בשיעורי תנ"ך והיסטוריה. כמה מן השמות והרחובות היו מוכרים לי. לבסוף מצאתי דף עם הכותרת "תלמידי הכיתה ללומדי עברית של ק"ק עדת ישורון" וגיליתי את היומן של מי שזיהו כרב בית הכנסת עדת ישורון שבפילדלפיה ב-1901. אחר כך נודע לי שזה היה הרב ברנרד ארנרייך (Ehrenreich) (1876-1955), שהיה המזכיר של איגוד הציונים בניו יורק ב-1898 לפני שהוא התחיל את כהונתו כרב, תחילה באטלנטיק סיטי ואחר כך בפילדלפיה. יומנו זה, המכסה תקופה של כמה חודשים בשנת 1901 הוכנס בטעות לתיק הפרוטוקולים של ישיבות

* מאמר זה הופיע לראשונה בכתב העת אבותינו [Avotaynu] כרך 22, מס' 1, אביב 2006, ואנו מודים לעורכת על הרשות לפרסם אותו כאן.

עשרות שמות של אנשים שהכרתי מבית הכנסת של ילדותי. לגניאלוג כל זה הוא מקור ידע לא מנוצל.

במקרה, במחקר אחר בספריה הלאומית בגבעת רם, נתקלתי בספר *Reform Congregation Keneseth Israel: Its First 100 Years, 1847-1947* שהופיעה בשנת 1950. כתוב שם: "בערך באותו זמן התארגנה קבוצה בשם American Jewish Conference שהיתה אמורה לייצג את כל יהודי אמריקה. אולם, כשהועדה קיימה את הפגישה הראשונה, היה ברור שהנציגים בעלי נטיות ציוניות תפסו את ההנהגה והחליטו לתמוך בקו הציוני". בעקבות זאת הפסיקו נציגי בית הכנסת הרפורמי היוקרתי לתמוך בארגון, דבר שלא היה מפתיע כי בין חבריהם בלטו מייסדי "הוועד היהודי האמריקאי" [American Council for Judaism] קבוצה אנטי ציונית מובהקת שפעלה נגד הציונות בדרכים שונות מ-1944 עד בערך 1967.

ממצא אחר בספריה הלאומית, מסוג שונה, הוא ספרון בשם *Elite Directory of Hebrews of the City of Philadelphia 1890*. הוא נדפס על ידי חברת פרסום ובכל עמוד יש פרסומת לחנות או לשירות זה או אחר. ב-56 העמודים רשומים כמה אלפי יהודים והכתובות שלהם. כמעט כולם הם יהודים מבוססים שהתגוררו בצפון העיר. ספרון זה נדפס לפני גל המהגרים הגדול ממזרח אירופה, והמהגרים החדשים שכבר היו בעיר עדיין לא היו יעד לפרסומת. בספרון רשומים שמות כל הארגונים היהודיים הפעילים בעיר עם שמות חברי ההנהלה שלהם כולל בתי הכנסת, רבניהם וזמני התפילה. יש בספריה הלאומית כמה ספרי מזכרת או חוברות הקדשה לחנוכה בתי כנסת בפילדלפיה. לרובם אין ערך גניאלוגי, כי אין בהם רשימות של חברים, אין היסטוריה ויש עמוד אחר עמוד של פרסומות. אחדים יוצאים מכלל זה, כמו הספר ה-100 של בית כנסת הרפורמי כנסת ישראל המוזכר למעלה וספר חגיגת 25 שנה לק"ק הר ציון שיצא בשנת 1949. בספר ה-100 של כנסת ישראל מושם דגש על תולדות המקום, לעומת זאת הספר על ק"ק הר ציון מתעד את החיים היום יומיים של הקהילה. נוסף לרשימת יותר מ-1000 חברי הקהילה שבו, הספר מלא וגדוש בתמונות, כולן עם כותרות ושמות של המצולמים.

אחד הגלויים החשובים שלי היה ביד ושם, ברשימות של ארוולסן.

במסגרת מחקרו על תולדות בית הכנסת קשר ישראל, עבר הרי בונין על כל לוחות הזיכרון במקום. באחד הלוחות הוא מצא חמישה שמות של משפחה בשם בלאט – כולם עם אותו יום פטירה, י"ג אדר [תענית אסתר] 1942. הוא לא מצא שום מידע על התורם. הוא כתב לי: "על פי התאריך ומפני שחמישה חברי משפחה אחת נפטרו באותו יום,

למרכז הפעילות הציונית של היהודים המבוססים מצפון העיר [Uptown Jews], לעומת בית כנסת עדת ישורון שמילא אותו תפקיד לגבי מהגרים חדשים ממזרח אירופה [Downtown Jews].

תחת הכותרת National Fund Day [יום הקרן הלאומית] בגיליון ספטמבר 1903 מופיעים מאות שמות של יהודי פילדלפיה שתרמו סכומים בין סנט אחד עד חמישה דולרים למגבית. בין השמות יש גם שמות של Uptown Jews, לדוגמה חברי בית הכנסת עדת ישורון, וגם של Downtown Jews. כמעט בכל העותקים של המכבי שקראתי, מהראשון שהופיע באוקטובר 1901 עד ליולי 1915, היו רשימות של צעירים פעילים בתנועות הנוער הציוניות, צירים בקונגרסים הציוניים, צוותי הנהלה וחברי הארגונים הציוניים השונים בעיר. יש גם רשימות של תורמים לתנועה הציונית שנאספו בביתות לכבוד הדרך הנימול. ניתן לראות מי היו הנוכחים. רשימות דומות יש גם לחגיגות חתונות ובני מצווה.

הכנס השמיני של ארגון הציונים באמריקה ביוני 1905 היה בפילדלפיה. בירחון המכבי יש תוספת בת שמונה עמודים שנכתבה על ידי הרב הנרי מוראיס (Morais), בנו של הרב שבתאי מוראיס, מי שכיהן כרב בבית הכנסת הספרדי ההיסטורי מקווה ישראל והיה ה"מליץ ישר" של המהגרים החדשים דוברי היידיש ממזרח אירופה, עמד לימנם והגן על זכויותיהם. בשנת 1880 כתב הנרי מוראיס ספר בשם *יהודים דגולים במאה ה-19* ובשנת 1894 יצא ספרו *יהודים בפילדלפיה*. שניהם כוללים חומר חשוב מאוד לחוקר שיש לו סבלנות רבה.

לקוח ביקש ממני לבדוק אם יש בארכיון הציוני חומר על הוועד האמריקאי למען פליטי המלחמה שהוקם בשנת 1943 על ידי הנשיא רוזוולט. מצאתי חומר בכתב, אבל רוב המידע כבר הוכנס למחשב. בין הדברים המפתיעים שגיליתי היה ארגון לא ידוע לי בשם "ועידת יהודי אמריקה" (American Jewish Conference). הארגון נוסד כדי להסב את תשומת הלב של הציבור הרחב למצוקת יהודי אירופה באותה תקופה. דבר זה עמד בסתירה לדעה המקובלת שיהודי ארצות הברית לא הרימו אצבע כדי לעזור לאחיהם באירופה בזמן השואה. שמות של ערים רבות הופיעו ברשימת המקומות שבהם התקיימו סניפי הארגון. כשבדקתי את פילדלפיה, ראיתי שבעיר הזאת השתדלו לכלול ב"ועידה" כל ארגון יהודי בעיר. היו בה בתי כנסת וארגוני הנשים שלהם, לאנדסמאמנשאפטען וארגוני חברים, ולכל אחד אחד מהם היה ועד ונציגים שנבחרו לייצג את הקבוצה. בסך הכול מצאתי מאות שמות בתוך 32 הדפים על ארגונים ונציגים בפילדלפיה – כולם עם שם הארגון שלהם וכתובת ביתם. מצאתי את שמו של חמי המנוח שהיה נציג בית הכנסת שלו. ראיתי

את אופקיו ולהוסיף לחקור את החומר שבארץ ישראל כמקור אפשרי למידע נוסף שלא נמצא בארצות הברית. גיליתי רשימות נדירות של חברי הקהילה היהודית בפילדלפיה משנות 1820. הן כוללות לא רק אנשים יודעים אלא גם פשוטי העם, מהגרים חדשים וגם ילדים. אני סבור שמה שנכון לגבי פילדלפיה הוא גם נכון לגבי ערים אחרות בארצות הברית ומקומות אחרים בעולם: חייבים לחפש גם בארץ כי יש כאן חומר שלא נמצא בשום מקום אחר.

שלום ברונשטיין הוא יליד פילדלפיה, עם BHL ממכללת Temple University (Gratz College) ו-BSc מ- Temple University. גרץ (Gratz College) MHL, 1964, סמיכה לרבנות 1970, DHL (HC) 1997 – הסמינר התיאולוגי היהודי באמריקה. מ-1970 עד 1986 הוא שימש כרב הקהילה ועלה לארץ ב-1986. הוא חבר בחברה הגניאלוגית היהודית של פילדלפיה, בחברה הגניאלוגית הישראלית, באיגוד הגניאלוגים המקצועיים ובאיחוד הרבנים. הוא פרסם מאמרים ב"אבותינו" וב"שרשרת הדורות". שימש כיושב ראש הסניף הירושלמי של החג"י וחבר במערכת של שרשרת הדורות. הוא חוקר עצמאי ומחקריו מתרכזים בציונות, במזרח אירופה ובשואה, וחי בירושלים.

חשבתי שאולי הם קורבנות השואה ומישהו בפילדלפיה הנציח אותם. חוץ מהשמות אין שום מידע כאן [בפילדלפיה] עליהם."

ביד ושם בדקתי קודם כל את מאגר דפי העד ולא מצאתי כלום. לא הופתעתי כי המבצע הראשון באיסוף דפי עד בשנות החמישים לא היה בינלאומי. אך ברשימות המיקרופילמים של ארוסון מצאתי ארבעה מתוך חמשת השמות שהוא שלח לי. ולא זה בלבד. גם מצאתי את השם והכתובת של האיש מפילדלפיה שהגיש את הבקשה לצלב האדום בחיפוש אחרי קרובי משפחתו – אדם שהתגורר על יד בית הכנסת קשר ישראל. עכשיו, שהרי בונין יודע את שמו, הוא ינסה למצוא את צאצאיו. גורלם של בני משפחת בלאט שהונצחו בלוח הזיכרון ידוע לנו עכשיו. התורם בחר תאריך שבסופו של דבר התברר שאינו התאריך הנכון – אולי הוא בחר אותו בגלל המשמעות הסמלית של י"ג אדר.

הרי בונין צדק בהשערה שלו שהיה כדאי לבדוק ביד ושם את גורל המשפחה הזאת. עכשיו עלינו למלא דפי עד עבורם.

רוב המקורות על יהודי פילדלפיה המזכירים במאמר זה נמצאים רק בישראל. האתגר לגניאלוג הרציני הוא להרחיב

משפחות טולידאנו באיקיטוס שבפרו – על גדות נהר האמזונס

יעקב טל טולידאנו

(שם הנעורים שלה). שמו של אדם בברזיל מורכב מהחלקים הבאים, בסדר הזה: שם פרטי (ולפעמים שני שמות פרטיים), שם המשפחה של האם ושם המשפחה של האב. לפיכך אנו יודעים כי אמו של חוזה היא ממשפחת סלסטה ואביו הוא ממשפחת טולידאנו. אין הדבר כך בארצות הדוברות ספרדית, כמו פרו למשל.

בחודש מאי 2004, וללא קשר עם מכתבו הנ"ל של חוזה, קיבלתי דואר אלקטרוני מסמירה רייס (Reyes) שכתבה לי מניו-יורק את הדברים הבאים:

"שמי סמירה רייס, אני מתגוררת בניו-יורק ומחפשת את משפחתו של בעלי ריינלדו רפאל רייס טולידאנו Reynaldo Rafael Reyes Toledano. הגעתי אליך לאחר גלישה אל האתר של משפחות טולידאנו שהנך מנהל באינטרנט."

כפי שנרמז למעלה, בפרו ואצל יוצאי ארץ זו נוהגים להשתמש בשמות המשפחה של האב ושם הנעורים של

בחודש אוקטובר 2003 קיבלתי דואר אלקטרוני מחוזה טולידאנו, שכתב אלי מריו דה זניירו, ברזיל, את הדברים הבאים:

"שמי חוזה סלסטה טולידאנו Jose Celeste Toledano, נולדתי בסן פאולו, ברזיל. אני מתגורר בריו דה זניירו, ומשפחתי היא מטנגר. אבי הוא משה מלכא טולידאנו Moshe Malka (Toledano) שנולד באיקיטוס (Iquitos) בשנת 1922, התגורר בטנגר עד 1954, ועבר לברזיל יחד עם אחיו שלמה מלכא טולידאנו. סבי הוא יוסף חוזה טולידאנו שנולד בטנגר והיה סוחר בין איקיטוס למרוקו. ראיתי את אתר משפחות טולידאנו אותו אתה מנהל באינטרנט, וחשבתי לקבל ממך עזרה בבניית עץ המשפחה שלנו."

יש לציין כי בברזיל, שבה שפת הדיבור היא פורטוגזית, נוהגים להשתמש בשמות המשפחה של האב ושל האם

ארבע נשותיו היו:

1. אירנה רמירס דיאס Irena Ramires Dias, ממנה נולדו לו שלוש בנות: קלוטילדה אירנה Clotilde-Irena, נלי סטריה Nelly-Estrella ולונה Luna, וארבעה בנים: רנה Rene, חוזה Jose, רפאל ושמואל.

2. גריזלדה טוריס סבאליוס Griselda Torres Seballos, ממנה נולדו לו שלשה בנים: סזור-אלברטו Cesar-Alberto, אדוארדו Eduardo וחורחה Jorje = George, וכת אחת קלמנסיה Clemancia.

3. איזבל ריוס Isabel Rios, שילדה לו את אולגה ודניאל.
4. בת למשפחת ברצ'לו Barchello, שילדה בת אחת, אוליוויה Olivia.

בנו הבכור של אלברטו-אברהם מאשתו הראשונה, אירנה, הוא רנה טולידאנו רמירס. רנה למד בפריז לימודי מסחר, נסע לטנגר כסוכן של הבנק הבינלאומי, יותר מאוחר היה מנהל הבנק של מרוקו בקזבלנקה, ובשנת 1963 הוא עבר לפריז כסוכן של נשיונל וסטמינסטר בנק הבריטי, עד יציאתו לגמלאות. בנו הנוסף מאשתו הראשונה הוא רפאל טולידאנו רמירס, שעזב את איקיטוס ונסע למרוקו ומשם עלה לישראל. סזור-אלברטו טולידאנו טוריס, שנולד מגריזלדה, אשתו השנייה של אברהם, קבור גם הוא בבית העלמין היהודי של איקיטוס. שתיים מנכדותיו של אלברטו אברהם, אירנה-מרצדס Irena-Mercedes ויוספה-רחל, נמנות עם הקהילה היהודית של איקיטוס. יתר צאצאיו התבוללו.

איקיטוס היא העיר הראשית של הפרובינציה הפרואנית לורטו Loreto. בשנת 1863 חיו באיקיטוס לא יותר מ-430 תושבים. תוך זמן קצר, בגלל הבהלה לגומי, עלה מספרם בצורה מרשימה ובשנת 1880 אנו מוצאים בעיר זו למעלה מ-10,000 תושבים. כיום יש באיקיטוס 367,000 תושבים המתפרנסים בעיקר מתיירות, מסחר בתוצרת חקלאית ותעשייה הקשורה ביערות הגדולים שבאזור. איקיטוס היא עיר מבודדת ביותר, אין כבישים המחברים אותה ליתר חלקי הארץ, אולם יש קשר אווירי סדיר בינה ובין עיר הבירה לימה, וקשר סדיר, בספינות, לברזיל. העיר שוכנת על גדות נהר האמזונס שאורכו למעלה מארבעת אלפים ק"מ. רוב תושבי איקיטוס הגיעו אליה ממזרח דרך ברזיל, בשיט על הנהר.

בשנות השמונים של המאה התשע-עשרה החלו יהודים מצפון אפריקה להגיע לאיקיטוס בעקבות ההתעניינות הגדולה בגומי (קאוצ'וק) שהופק מעצים שבגזונגל והשגשוג הכלכלי שבא לאזור מתוך כך. בשנת 1909 הקימו שם 38 יהודים חברת-סעד. בשל קשיים כלכליים נטשו רבים את המקום במשך הזמן, והנותרים התבוללו,

האם בסדר הזה: שם פרטי, שם המשפחה של האב ושם משפחתה של האם. לפיכך אנו יודעים כי שם משפחתו של אביו של ריינלדו הוא רייס (ושזו) ואת השם טולידאנו הוא קיבל מאמו.

חדש לאחר מכן קיבלתי דואר אלקטרוני מסזור אלברטו טולידאנו סיסנרוס Cesar Alberto Toledano (Cesar Alberto Cisneros) שכתב לי מלימה בירת פרו את הדברים הבאים:

"שמי סזור אלברטו טולידאנו סיסנרוס, נולדתי באיקיטוס, אבי סזור אלברטו טולידאנו טורס (Torres) שנולד באיקיטוס, נפטר שם בשנת 1992 ונקבר שם בבית העלמין היהודי, וסבי אלברטו טולידאנו נהון Nahon שנולד בטנגיר, נפטר באיקיטוס בשנת 1970 ונקבר שם בבית העלמין היהודי. הגעתי אליך באמצעות קרובת משפחה שלי סמירה רייס מניו-יורק".

סזור אלברטו, המתגורר היום בלימה (ראה תמונתו יחד עם בנו בשער הכניסה לבית העלמין היהודי של איקיטוס), הטריח את עצמו, טס לאיקיטוס, צילם את המצבות של אביו ושל סבו ושלח לי את התמונות. כמו כן שלח לי את רשימת כל צאצאי המשפחה, שרובם התבוללו בעיקר בגלל נישואי תערובת עם קתולים.

לאחר מחקר מקיף שערכתי עם בני משפחה בברזיל, פרו, ארה"ב, ישראל וצרפת, מצאתי כי שלושת האנשים שכתבו לי משתייכים לענף הטנגירי של האילן של הרב דניאל בן יוסף טולידאנו (1570-1660) מסלוניקי.

רפאל משה בן אברהם טולידאנו נולד בטנגיר בשנת 1868 בקירוב ונפטר שם בשנת 1908 בקירוב. הוא נשא לאשה את קוטה נהון ונולדו להם ארבעה בנים ושלוש בנות: אברהם, יוסף, יעקב, יצחק, סטריה (Estrella), מסעודה ואסתר. רפאל משה הוא דור חמישה-עשר לגירוש ספרד. שניים מבניו, אברהם ויוסף, עסקו במסחר, ובתחילת המאה העשרים אנו מוצאים אותם בעיר איקיטוס שעל גדות נהר האמזונס של פרו. אין זה מפליא שאנשים שנולדו בטנגיר, שדרכה עברו כל האניות המפליגות לדרום אמריקה, התפתו לעלות על אחת מהן ולנסות את מזלם בעולם החדש.

בנו הבכור של רפאל משה טולידאנו, אברהם, מוכר באיקיטוס בשם אלברטו אברהם טולידאנו. הוא נולד בטנגיר, נפטר באיקיטוס ביום 18 בנובמבר 1970 ונקבר בבית העלמין היהודי של עיר זו. הוא היה שותף עם אחיו יוסף חוזה טולידאנו בעסקי מסחר בין פרו וטנגיר. באיקיטוס היו לאברהם ארבע נשים, אשר דתן ומעמדן האישי אינו ברור. מהן נולדו לו 14 צאצאים. כל ילדיו נולדו באיקיטוס.

- יוסף ויסלברגר Weiselberger, נולד ברומניה נפטר 1976;
- אלברטו טולידאנו נהון, נפטר 19.11.1970;
- הילד מרכוס טפיררו Tapiero, נפטר 24.7.1925;
- התינוק רנה וויל Weill, נולד 9.7.1917 נפטר 30.12.1917;
- אברהם אדרי פימת Fimat, יליד מרוקו, נפטר באיקיטוס 8.8.1962;
- משה יצחק נהון, נפטר 16.12.1899 בן 18 שנה.

לפי ספרו של אריאל סגל, אנו מוצאים את המשפחות היהודיות הבאות שהתגוררו באיקיטוס בתקופה המשתרעת מסוף המאה התשע-עשרה ועד שנת 1992:

אביצורו, אביקסיס, אבנצור, אברמוביץ, אדרי, אוטרו, אולורטגי, אוליווירה, אסיאן, אזולאי, אזראד, אטיאס, איבאן, איזקרדו, אלאוף, אלחאראר, אלוס, אלישע, אמסלם, אנסלמי, אסט, אסיאג, אספיאזו, ארוואלו, ארוויני, בוחבוט, ביטון, בנאסיאג, בנגיו, בנגיל, בנדיין, בנדראן, בנגילברט, בנזקן, בנחמו, בנטו, בנטיסלב, בנסוס, בנסימון, בנסעדון, בנעוליאל, בנשיטריה, בירוס, ברשילון, ברששת, גונולס, גרינשטיין, גרסיה, דאבילה, דרמון, דו סנטוס, דיאס, דלגאדו, ואלירו, וויל, וואסקיז, וידאל, וידוריזאגה, ויניסקי, ויסלברגר, זריהן, טאנג, טובעלם, טולידאנו, טורס, טפיררו, יוסף, יעקובוביץ, ישראל, כהן, לאסו, לוי (קונסול צרפת), לונדוניו, לופז, לידי, מאטוס, מאי, מאס, מאסידו, מאראש, מדינה, מורלס, מיגל, מיכלי, מלכה, מסארי, מסולן, מסיאס, מסייה, מרגי, נבארו, נהון, נחמיאס, סאלגדו, סוזאנה, סמואל, סרביה, פואינקינוס, פאוון, פולק, פיזארו, פנדורו, פימת, פינדו, פינטו, צ'אויס, צרפתי, קאהאן, קאסאנובה, קאסיק, קוריאט, קינטרו, קראוס, רואש, רואיז, רוזנטל, ריוס, רנגיפו, שולר, שינדלר, שינפלד.

מקומות הולדתם של תושבי איקיטוס הנ"ל הם: איקיטוס, אנגליה, צרפת, ברזיל, טנגיר שבמרוקו, פורטוגל, ניו-יורק, הונגריה, גרמניה, רומניה, פולניה, ארץ ישראל וספרד.

מקורות:

איקיטוס. האנציקלופדיה העברית, ירושלים, כרך ג', עמ' 71.
Segal Freilich, Ariel. *Jews of the Amazon: self-exile in earthly paradise*. Philadelphia, Jewish Publication Society, 1999.

יעקב טל טולידאנו, נולד בירושלים בשנת 1932, חוקר משפחות טולידאנו מכל העולם (יהודים ושאינם יהודים).

אף שהוסיפו לראות את עצמם כבני העם היהודי. לאחר מלחמת העולם הראשונה הגיעו לפרו מאות יהודים מרחבי האימפריה העות'מאנית, וממזרח אירופה, וכנראה שחלק מהם התיישבו באיקיטוס. כיום חיים באיקיטוס כמאתיים יהודים שמעמדם הדתי, לפי ההלכה, אינו ברור, אולם הם שומרים על מסורת ישראל ורואים את עצמם יהודים.

בשנת 1995, אנו מוצאים בבית העלמין היהודי של איקיטוס 54 מצבות של יהודים שנקברו בו החל משנת 1895. שלושה קברים הם של בני משפחת טולידאנו; (1) גיאקובו (יעקב) טולידאנו, יליד טנגיר שנפטר בשנת 1909 והוא בן 53, (2) אלברטו אברהם טולידאנו נהון יליד טנגיר שנפטר בשנת 1970, (3) סיוז טולידאנו טורס יליד איקיטוס שנפטר בשנת 1992.

הקבר של אלברטו טולידאנו נהון

באתר האינטרנט של גיא שחר מחיפה:

http://www.guyshachar.com/pps_dl.htm#diaspora
אנו מוצאים מצגת מרהיבה אודות איקיטוס ובין יתר התמונות תצלום מצבות, מבית העלמין של איקיטוס, של האנשים הבאים:

- בן משפחת כהן;
- יעקב בן יצחק מדינה, נולד 1855 נפטר 6.1.1909;

באיחור של 64 שנים, ומצמרר כבאותו יום ארוך אוריאל ניסל

בספר מצאתי תיאורים נוספים, ובהם נתונים סטטיסטיים שתועדו בידי קולונל של ה"איינזגרופה וו" על מספר היהודים בכל גירוש כגון: כמה גברים נשים וילדים, קבוצות גיל, האמצעים בהם נרצחו ועוד.

עם השתלטות הגרמנים על הארצות הבלטיות במסגרת "מבצע ברברוסה", התחילו להעביר לשם את היהודים לצורך האקציות. הם הפקידו בידי הממשלות של הארצות הכבושות את העבודה המלוכלכת, מתוך ידיעה שחייליהן ושוטריהן יפגינו נאמנות מוחלטת למשטר החדש.

עם תום המלחמה תפסו הרוסים את כל הארכיונים הגרמניים שהיו בארצות הבלטיות, כשמטרתם העיקרית היתה לתפוס את ראשי המשטר הנאצי ולהבין מה גרם להיטלר להפיר את ההסכם שהיה לו עם הרוסים. הנושא של השמדת היהודים היה משני ועל כן אוחסנו כל הרישומים והתיעוד במרתפים, בעיקר במוסקבה. רק עם קריסת ברית המועצות, התאפשר לחוקרים מן המערב לבדוק את החומר הרב שנצבר. זאת הסיבה שהספר יצא לאור רק לפני כשנתיים, ושבתוך כל השנים חיפשתי באפלה.

בספר הזה מצאתי גם חומר רב על דודות של אשתי שגורשו מוירצבורג ונירנברג ונספו בריגה, וזה איפשר לי לאמת את המידע מול זה הנמצא ביד ושם.

קשה לתאר את מה שהרגשנו עם מציאת המידע. הדודות לא זכו להיטמן בקבר ישראל, אך לפחות, יש תאריך ליום זיכרון.

אוריאל ניסל הוא יליד ירושלים 1933, ממקימי קבוצת גונן. לאחר לימודיו ועד לפרישתו לגמלאות הוא עסק במיקרוביולוגיה בבית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית ובמעבדות הקליניות בבית החולים שערי-צדק. כמו כן שימש שנים רבות כנציג ציבור, בשיפוט ובגישור, בבית הדין לעבודה. כיום הוא מקדיש את רוב זמנו לחקר משפחתו.

Nissel-u@zahav.net.il

היו לי שלוש דודות, ברטה, פאני ורוזה דוידוב, אחיות של אמי. הן היו בשנות הארבעים ותחילת החמישים לחייהן כשנספו בשואה.

בשנות השלושים, כשנאלצו לעזוב את מקומות עבודתן בגלל חוקי הגזע הנאציים, הן התמסרו לעבודה קהילתית בבתי הכנסת שבעיר, ברסלאו שבשלוזיה העילית (היום וורוצלאב שבפולין). הרגשת המחויבות לקהילה היתה הסיבה שלא עלו ארצה עד שכבר לא ניתן הדבר. מאחר שלא נישאו הן המשיכו לגור בבית אימן. הורי הדודים בארץ ניסו בכל האמצעים והערוצים להשיג עבורן סרטיפיקאטים, אך ללא הצלחה. בשנת 1939 נלקחה מהן האזרחות ונדרשו לפנות את ביתן ברח' הוֹנְנְצוֹלְדֶן, והן עברו לדירת חדר ברח' גֶתָה. דודתי פאני אולצה לעבור לפרנקפורט, אך הצליחה לחזור לברסלאו.

ההתכתבות עם דודותי היו באמצעות הצלב האדום, על טפסים מיוחדים וטקסטים קצרים כמו במברק. שני המכתבים האחרונים שלהן היו מאוגוסט ומאוקטובר 1941. ידענו, מפי אנשים שהצליחו לשרוד, שדודותי גורשו ונספו. אך לא ידענו היכן ובאיזה תאריך.

במשך שנים רבות, ובעיקר מאז שפותח האינטרנט, ניסיתי לחפש אותן ברשימות של כל המחנות שברדיוס הולך וגדל מברסלאו. מדי פעם חזרתי על החיפושים, מתוך תקווה שאולי נוספו פרטים למידע מהמחנות, אך לשווא.

לקראת סוף שנת 2005 שלחתי שאלה ל-GerSIG, האם מישהו יודע על רשימות של גירוש והגליה מהעיר ברסלאו בסוף 1941, וכתבתי את שמותיהן של דודותי. למחרת קיבלתי תשובה מדויקת ומפורטת מד"ר פריץ נויבאוור (Neubauer) מאוניברסיטת Bielefeld שבגרמניה. הוא אף ידע את התאריכים ומקומות הלידה של דודותי. הוא סיפר לי שהן שולחו מברסלאו והגיעו לקובנו שבליטא, מרחק של קרוב לשמונה מאות ק"מ, ב-29 בנובמבר 1941, אחרי מסע של שלושה ימים. הן הובלו אל מחפורת מחוץ לעיר ונרצחו מיד בדם קר. הוא גם שלח לי את הדפים הרלוונטים מתוך ספר שיצא לאור רק כשנתיים לפני כן.* החומר בספר הוא מזעזע ומצמרר ואחסוך מן הקוראים את התיאורים. הוא גם צירף תצלום של עמוד השער, ולפי זה מצאתי את הספר בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים.

* שם הספר: Book of Remembrance: The German, Austrian and Czechoslovakian Jews deported to the Baltic States. Compiled by Scheffler & Schulle, Muenchen 2003. הספר הוא דו-לשוני, גרמנית ואנגלית, בשני כרכים. מספרו בספרייה S2 2003 B5440.

סיפור מהחיים: בעקבות משפחה שנכחדה

זהבה בן־דב (שטמפפר)

"אני למדתי בכיתה עם הבת של לובה, חנה הי"ד. הגרמנים הארוזים רצחו אותה ואת אביה כשעברו ברחוב. זה היה בזוגר שביוגוסלביה".

את שם האב היא לא זכרה. רק הוסיפה כי שם אחותה של חנה היה יהודית.

פניתי למרשם האוכלוסין במשרד הפנים וביקשתי פרטים על יהודית סקה שעלתה לארץ בשנות ה-50. הם ענו לי כי אכן יהודית סקה עלתה ארצה בשנים אלו ושם אביה היה לייזר.

חזרתי אל החברה של חנה הי"ד.

היא סיפרה לי כי לובה ובתה יהודית עלו ארצה מהונגריה, ולובה היתה מנהלת המכבסה בבית החולים פוריה שבטבריה. היא גם סיפרה לי, כמוזכר למעלה, שיהודית נסעה ללמוד רפואה בגרץ שבאוסטריה, חלתה, נפטרה ונקברה שם, וכן שהיה לה חבר ישראלי.

המשכתי לחפש. בין המסמכים שהשאירה אצלי דודתי יהודית שטמפפר, מצאתי התכתבות של לובה עם הארגון המאוחד להחזרת רכוש יהודי, סניף חיפה, כנראה בעניין הרכוש של אחיה ג'ורג' קראוס. נראה כי היא ידעה על האדמות שהיו שייכות לו, וניסתה לקבל אותן.

סופה של לובה היה מר מאוד. דודה יהודית שכנעה אותה לעבור לבית אבות "תפארת בניס" בנתניה, כדי שתהיה קרובה אליה. יום אחד סיפרו כי לובה, שנשארה בודדה בעולם, שאיבדה את כל יקיריה, לא מצאה טעם להמשיך לחיות, ושמה קץ לחייה.

מסמך נוסף שמצאתי הוא של האפוסטרופוס הממונה על רכוש, בו נאמר כי השאירה כסף למלגות לסטודנטים עולים מעוטי יכולת, וכי המיטלטלין הבודדים שנשארו, עברו לדודה יהודית. ביניהם פסל ראש, דיוקן של בתה חנה שנרצחה. את הפסל הזה נתנה לי דודה יהודית לפני מותה ואני העברתי אותו למוזיאון יד ושם, זכר לילדה שרצחו הגרמנים בזוגר שביוגוסלביה.

חשבת, כי יש להנציח משפחה שנכחדה, ומילאתי ז'פי עד' של יד ושם לזכרם של ג'ורג' קראוס, לייזר וחנה סקה הי"ד ושל יהודית ולובה שנפטרו בניסיונות כל כך טרגיות.

זה המעט שיכולתי לעשות.

נשארתי עם כמה פרשיות פתוחות:

- האם היה ללובה קשר משפחתי עם משפחת שטמפפר.
- ג'ורג' קראוס, קורות חייו וסופו המר.
- האם אפשר לאתר את קברותיהם של לייזר ובתו חנה.

בזכרונות הילדות שלי הופיעה תמיד דודתי יהודית שטמפפר ולצידה אישה נעימת סבר, עצובה תמיד. אמרו ששמה לובה סקה (Jbolja/Luba Szöke). בה מתחיל הסיפור הזה.

מעולם לא שאלתי לקרבה שלה למשפחה. הנחתי כי אם היא מופיעה לשמחות המשפחתיות, הרי היא בודאי קרובה משפחה. ביום מן הימים נעלמה מהנוף המשפחתי. סיפרו כי נפטרה.

מאז עברו שנים. שכחתי את לובה סקה.

לפני כמה זמן קיבלתי שיחה טלפונית מאישה שהציגה עצמה כמאתרת עיזבונות של נספי שואה. סיפרו לה כי אני ממשפחת שטמפפר, וכי אני בקיאה בהיסטוריה של המשפחה לדורותיה. מה ידוע לך על לובה סקה? שאלה. נדהמתי. לובה סקה!?

פתאום עלו הזיכרונות: לובה באירועים משפחתיים. העצב שלה... נזכרתי כי סיפרו שהיו לה שתי בנות. האחת רצחו הגרמנים בזוגר שביוגוסלביה. השנייה עלתה ארצה, ניסתה להתקבל ללימודי רפואה. משלא התקבלה, נסעה לאוסטריה ללמוד רפואה. שם חלתה, נפטרה ונקברה שם. סיפרו שהיה לה חבר ישראלי. זה כל מה שזכרתי.

מאתרת העיזבונות סיפרה לי כי ללובה היה אח ושמו ג'ורג' קראוס, שנספה במחנה מטהאוזן.

לפני השואה הוא קנה כמה דונמים של קרקע באזור עמק חפר. התברר כי אדם זר התיישב על האדמות האלה ועשה בהם כבתוך שלו. לדבריה של המאתרת, לו אפשר היה להוכיח כי יש קרבת משפחה בין לובה לבין משפחת שטמפפר, אפשר היה לתבוע את האדמות מזה שגול אותם. הבטחתי לנסות ולברר, ויצאתי במסע חיפושים אחרי פרטים נוספים.

ראשית, חיפשתי באינטרנט ומצאתי שמות שטמפפרים ביוגוסלביה, אך לצערי לא התווספו לי פרטים חדשים בחיפוש זה, אך התברר, בכל זאת, כי ללובה היו קרובים או ידידים בקיבוץ מרחביה.

פניתי למזכירת הקיבוץ והמזכירות עזרה לי לאתר את שמות הידידים, אולם נאמר לי כי הם נפטרו, וכי בתם עברה לגור בתל-אביב. חיפשתי ומצאתי אותה וטלפנתי אליה. הצגתי את עצמי ושאלתי מה היא יודעת על לובה סקה.

מהעבר השני של הטלפון השתררה דממה. אחר כך נודע לי כי הגברת מעבר לקו התעלפה מכובד הזיכרונות שעוררה שאלתי. אחרי זמן מה היא ענתה לי בקול רועד:

- מהו מיקומם של האדמות ומי הוא גזול האדמות לא לו. העבודה מרובה. ובינתיים, מכל מה שאספתי עולה תמונת משפחה: הורים, ילדות, את. וזה מה שיכולתי לעשות, להנציח משפחה שנכחדה.

זכה בנדב (שטמפר) היא בעלת תואר מ.א., מחנכת, וחוקרת את תולדות ראשית ההתיישבות בארץ ישראל, ובאופן מיוחד בירושלים ובפתח תקוה. גבי בן דב היא סופרת, משוררת ורוקמת רקמה אמנותית.

- איפה קבורות יהודית ולובה. האם אפשר למצוא את הקבר של יהודית בגרץ.
- מי היה החבר הישראלי של יהודית.
- מדוע היו בידי דודתי יהודית ההתכתבות של לובה עם המשרד להשבת רכוש.

אפשרויות המשך המחקר:

- לברר בספרי העיר זגרב אם יש רישום של המשפחה לדורותיה, או אולי יש רישום בפנקסי הקהילה היהודית.
- האם החבר הישראלי נשא את יהודית לאשה.
- לחפש ברישומי האוניברסיטה בגרץ בפקולטה לרפואה שמות הסטודנטים הישראליים, ובדרך זו להשיג מידע.

רשימות מאמריקה

חלק ג'

תיאור רישומי בנק, המגלים מתי ואיך הגיעו קרובי המשפחה לארצות הברית בין השנים 1895-1935

הרייט קסו

מתורגם מאנגלית

הנתונים הכלולים במסד ה-excel הם: יום, חודש, שנה, שם המשפחה והשם הפרטי של האדם ששילם את הכרטיס וכתובתו המקומית (בארה"ב), שמות המשפחה והשמות הפרטיים של אלה שהכרטיס נקנה עבורם (כולל ילדים ותינוקות), הכתובת באירופה שאליה נשלחו הכרטיסים, נמל ההפלגה ונמל היעד, תאריך ההגעה הצפוי, והתשלום. העמודה האחרונה כוללת הערות כגון ביטולים, הפניות לתאריכים אחרים וכדומה. מסד הנתונים שהועלה לאינטרנט כולל רק תאריכים ושמות: מחפשים את השם באינטרנט ואז אפשר לבקש את הרישום המלא כדי להגיע לשאר המידע הכלול ברישומים. הרישומות מכילות לא רק שמות של יהודים אלא גם של מהגרים אחרים, בעיקר מאוקראינה, פולין ואיטליה, וכן נתונים על אלה שחזרו לאירופה. נתונים אחרונים אלה כוללים רק את שמות החוזרים והתאריך שבו נפתח החשבון.

הרישומים בבנק זה הם מהשנים 1899-1935. להלן דוגמות אחדות של אנשים ששילמו עבור הכרטיס ואלה שעבורם נשלח הכרטיס. ניתן לראות ברשימה מספר אנשים שכבר שינו את שמם לשם בעל צליל אמריקני יותר.

רישומי הבנק הנדונים כאן נמצאים בארכיון המרכזי היהודי של פילדלפיה, פנסילבניה, ומידע על המקום ניתן למצוא באתר שלהם <http://www.jewisharchives.net>.

חלק מהרישומים הם בני חיפוש באינטרנט וניתן להזמין העתק מתוך רישומי הבנק. כיום הועלו לאינטרנט רישומי הבנקים בלידשטיין וליפשוץ. פרויקט זה של יצירת מסדי נתונים מרישומי הבנקים זכה בשנת 2006 בפרס הפרויקט המעולה של האיגוד הבינלאומי של החברות הגניאלוגיות היהודיות IAJGS. תעודת הפרס מציינת את עבודתה של הגב' זלמה נויבאוור (Neubauer) בשימור המסמכים, בתפקידה כמרכזת הפרויקט וכן ראש סניף HIAS בפילדלפיה וראש הארכיון היהודי (PJAC) בעיר.

אני כותבת על נושא זה מאחר שעסקתי במשך השנה האחרונה בהתנדבות בהקלדת הנתונים בפורמט excel, מתוך רישומי בנק רוזנבאום, שעדיין לא הועלו לאינטרנט. אני מבקשת לתאר את השמחה והעונג שברישום השמות הפרטיים ושמות המשפחה היהודיים של אֶיִנו ואת הדרכים שעברו בהן עד שהגיעו לארצות הברית. מעניין לציין את השינויים שעברו על השמות בזמן שעבר עד שהמהגרים חסכו את הכסף לתשלום כרטיס הנסיעה לארצות הברית, לעצמם ולמשפחותיהם.

DATE	PURCHASER רוכש הכרטיס	PASSENGER הנוסע
4/14/1899	Birger, Nathan	Malke, Lea, Mosiche, Josif, Salmen
5/3/1899	Schoichet, Schmuel	Schoichet, Golde, Dwosel Chaim
5/30/1899	Noodle, Louis	Nottel, Lea
1904	Zorow, Yossie	Zorow, Chaje Taube, Chassie Riwe
1904	Elkins, Baruch	Elkis, Dowid
28/1/1906	Schirak, Henech	Schirak, Pessie, Dobe, Aron, Elke
31/1/1906	Kavnet, Mordche	Kawnator, Sore Lea, Jankel Welwel, Benjamin, Chaim, Infant
15/2/1910	Krapiwinsky, Abram	Krapiwinsky, Libe Sara, Jose, Chane, Masche, Welje, Alte, Feige
3/7/1910	Becker, I.	Peker, Arje, Scholem

לרבקה, אסתר ל', מאיר ג', אודי (בן שלוש) ותינוק, באותה כתובת. בטור האחרון במסמך נמצא הסימון 00 שאינני יודעת את פירושו.

על פי "הצהרת הכוונות" של סבי (לקראת קבלת האזרחות האמריקנית) אני יודעת שהוא הגיע לארצות הברית רק בשנת 1913. אינני יודעת מי היה דוד וייסמן ומהי קרבתו למשפחתנו. לייזר קריבושיי היה אביו החורג, מאחר שאמו נישאה בשנית. אבל היה מזהים לראות בעיניים עסקה ממשית שנעשתה לפני למעלה ממאה שנים. נוסף על כך, יש בידי כתובת שבה התגוררה סבתי, שאני יכולה לחפש במסעי הבא ל"ארץ הישנה" [the old country].

הרייט קסו מתנדבת כספרנית בספריית החברה הגניאלוגית הישראלית ומתחילה בקריירה חדשה כחוקרת גניאלוגיה ויועצת בספריות מדיה.

HKasow@netvision.net.il

עבדתי על מספר שנים, ושמתי לב שבשנים הראשונות שמרו המשפחות את שמות המשפחה שלהם, אבל אחר כך התחילו השמות להשתנות, כאשר שולח הכרטיס, בדרך כלל אבי המשפחה, כבר שהה מספר שנים בארצות הברית.

בעיסוקי בשמות, היה מעניין לראות באופן מיוחד את השינויים שחלו בשמות הפרטיים ביידיש בהשוואה לשמות המקוריים בעברית.

בין היתר, מצאתי ברישומי בנק ליפשיץ מידע בעל ערך רב על סבי הֶרש סאדובניק (Hersch Sadownik).

ב-14 באוגוסט 1906 שילם דוד וייסמן מפילדלפיה 50.25 דולר על כרטיס אנייה עבור הֶרש סאדובניק, 29. הוא היה אמור להגיע לפילדלפיה ב-17 בנובמבר באניית הקיטור Statendam בקן הולנד אמריקה, דרך וינה, רוטרדם ונייר גרזי. הכרטיסים נשלחו ללייזר קריבושיי בעיר חוטיץ, בסרביה. באותו תאריך שילם וייסמן עבור כרטיסים

איידלה רצתה להיות אדמו"ר *

יהודה קלזנר

המקטרג הוא, שלא נולדה זכר. ואמנם היה מיצר על כך כל ימיו, וכשבאה שעתו והוציאו את הנשים מחדרו אמר: איידלה תישאר, שאיידלה לא בת היא לי, אלא בן היא לי. איידל, שהיתה בה מעוז המרד ושלא היתה מוכנה להשלים עם מעמדה הנחות כאשה ועם סביבתה ה"ממוסדת" שאינה מכירה בייחודה, חשבה עצמה כראויה לתפקיד שאחיה נשל ממנה. היא השמיעה ביקורת קשה על הנהגתו של אחיה ר' יהושע, שלא את פשטות הליכות של אביו נקט, אלא דרך מלכות; שכספם של עניים, שזרם מכל העברים לשולחנו התבזבז בחצרו למיני הבלים, כגון מלבושי פאר וכתנות משי.

רבים היו מעריצים שנהרו לשמוע את דבריה והרבה תשבחות ירדו עליה בשל בינתה. הכיניים "איידלה די רעבעצין" (איידלה הרבנית) בפי רבים ו"איידלה דער רעבע" (איידלה הרבי) בפי מעטים שזכתה בהם עדים לגודל ההערצה והכבוד שאשה זו זכתה בהם.

אולם כל אלה לא עמדו בפני כוחו של אחיה ורבבות אנשי כפר ועיר שנהרו אחריו. התחרות ביניהם היתה גדולה, אבל לא חכמתה וידענותה של איידלה ולא תמיכתו של אביה ר' שלום לא עמדו לה.

הדברים הגיעו לידי כך, שבברודי התהלך סיפור על דיבוק שאחו באיידל ועל מעשה גירוש הדיבוק ממנה. נדמה שהיו גם עדי ראייה לאירוע, מעבר לסיפור. אבל חלחלה עוברת בלב אפילו לשמע הסיפור בלבד, על אותו יום שאשה גדולה זו, איידלה הרבנית הובלה לקראסנה (Krasnoye), במשולש ברודי-זלוצ'וב-לבוב, לשם עימות עם אחיה, כשהיא כבר שבר כלי. הרבה מבני ברודי והסביבה התכנסו באותה עיירה לשמוע את חילופי הדברים בין האח והאחות, כאשר האח, ר' יהושע, שואל ואיידלה עונה בקול גבר עבה, שהרעיד את חלל האוויר. הקול היה דומה לנעימת קולו של אביה, ר' שלום, ולעימות נתלוו חימה, חירופים וגידופים, חרמות וקללות עד שקולה של איידלה התפורר וגווע באנחות.

רבי שלום בן אליעזר רוקח הכהן 1783-1855, יסד את חצר חסידות בלז והיה ראשון האדמו"רים למשפחת רוקח. הוא היה הדור החמישי לחסידות ומתלמידיהם של דודו ר' שלמה לוצק, ה"חווה" מלובליו הר' יעקב יצחק הורוביץ, ר' אברהם יהושע השל מאפטא, ור' אורי מסטרליסק. משפחתו של ר' שלום מתייחסת למשפחות מרגליות, איסרלס, ליוואי ואחרות מהמאה ה-16 ולמשפחות קצנלנבוגן-וואהל ולוריא מהמאה ה-14. הוא אף בן דוד שני לרש"י 33 דורות אחריו.

ר' שלום היה נשוי למרת מלכה בתו של ר' יששכר דב בער רמר"ז מסקולה (Skole) ולהם שבעה ילדים:

- ר' אלעזר בן שלום רוקח הכהן 1810-1881 מבלז
- ר' משה בן שלום רוקח הכהן 1815-1883 אדמו"ר מקארוו (Karow)
- ר' שמואל שמעלקע בן שלום רוקח הכהן שנפטר בצעירותו
- ר' יהודה זונדל בן שלום רוקח הכהן 1821-1871 אדמו"ר באוחאן (Ochan)
- ר' יהושע בן שלום רוקח הכהן 1825-1894 אדמו"ר בבלז יורש אביו
- מרת איידל בת שלום רוקח הכהן אשת ר' יצחק בצלאל בן אלימלך רובין מסוקולוב
- מרת פרידה בת שלום רוקח הכהן אשת ר' חנוך העניך דב ב' שמואל מאיר מאיר אדמו"ר מאלסק

בתו של ר' שלום, מרת איידל ומשפחתה גרו בברודי. שם תפקדה כצדיק, לבשה טלית והניחה תפילין, קיבלה פתקאות ופדינות ואמרה תורה ולימדה תורת החסידות בקרב חסידיה. היא היתה אהובה על אביה שאמר עליה "אין איידל חסרה אלא שטריימל".

חביב היה על ר' שלום גם בנו, ר' יהושע, שירש את כסאו, אולם בתו איידלה היתה חביבה על לבו יותר מבנו. הוא היה אומר: האור המשומר, שעמד להאיר את כל העולם כולו, בבתי איידלה הוא משומר, אבל ממעשי השטן

* על פי:

- אסף, דב. נאחו בסבך — פרקי משבר ומבוכה בתולדות החסידות. ירושלים, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, 2006.
- אלפאסי, יצחק. החסידות. תל אביב, הוצאת ספרית מעריב, 1977.
- סדן, דב. ממחוז הילדות. תל אביב, עם עובד, 1981.

ספרים

הספר מאורגן לפי אזורים וכל אזור מסודר לפי האלפבית של שמות המשפחה.

להלן רשימת המשפחות שלגביהן קיים אילן יוחסין, לפי סדר האלפבית:

אבנצור, איזאקס, אלזאראקי, אלטרין, אנזרות, אסס, ארביב, ארדיטי, אשכולי, ביאנקו, ביגז, בטש, בלישע, בנוזמרה, בנטאטה, בנעוליל, בנשוהם, בסו, ברוך, גאגין, גארט, גדליה, גליפוליטי, גדה, גרשון, גורגיי, דווק, דונוס, דיין, דלאל, דלמאר, הנריקס, ולנטיין, ויונטה, זיכרי, חדידא, חיט, חכים, חמאווי, חסן, חסקל, טבוש, טבת, טוויל, טולידאנו, טוריס, טזרטס, יהודה, ישראל, כהן, כתן, לבטון, לוגאסי, לוי, לוי באירקלי, ליאון, ליסבונה, לניאדו, מונטיפיורי, מזרחי, מיכאל, מנדס, מנדס דה קושטה, מנצור, מנשה, סיתהון/מנשה, מצרי, מראגי, משולם, משל, מתתיה, נגר, נגריין, נחמד, נחום, נימני, סומך, סחייק, סיגרי, סילבירה, סיתהון, סמוחה, ספדיה, סרנו, עבדי, עבדללה, עדס, עטיה, ענבי, עני, פוליטי, פינטו, פיזה, פיציטו (דה), פלורנטיין, פראגי, פרוגיה, פרחי, פריינטי, פרייה, מנדוזה, צבי, צירה, צרויה, קלדרון, קנטי, קנסינו, רפאל, רודיטי, רודריגס-פרייה, רופא, רוזה, שבת, שוחט, שישו, שלום, שלם, שלמה דוד, שם טוב, שמע, שמש, שעשוע, שרים, ששא, ששון, תורכיה, תשובה.

הספר מאויר במסמכים ותמונות.

מחקר מרשים ומועיל זה של לידיה קולינס מהווה צעד נוסף בהתפתחות הגניאלוגיה הספרדית שאנו עדים לה בשנים האחרונות.

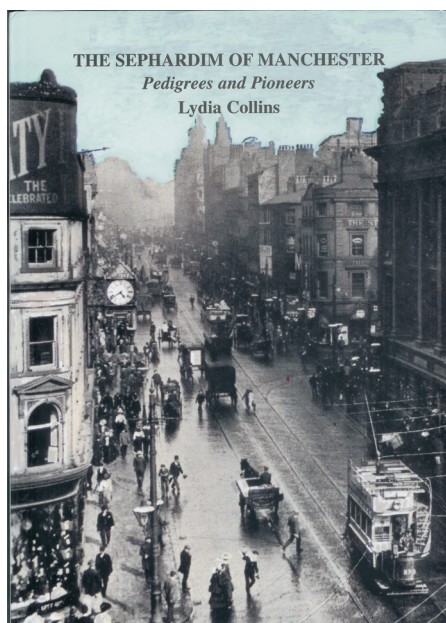
The Sephardim of Manchester: Pedigrees and Pioneers, by Lydia Collins, in collaboration with Morris L. Bierbrier. Manchester, Sheare Hayim, the Sephardi Congregation of South Manchester, 2006.

[הספרים במנצ'סטר: יוחסין וחלוציות]

מטילדה טגור

לידיה קולינס סיפרה לנו על העניין הרב שהיא גילתה בספרים במנצ'סטר בהרצאה המצוינת שנתנה ב־2001 בכנס הבינלאומי לגניאלוגיה יהודית בלונדון. עתה יש לפנינו התוצר הסופי (לעת עתה) של מחקרה המעניין. בספרה היא מציגה את אילנות היחסין של יותר מ־130 משפחות ספרדיות – מעל 10,000 בני אדם – שבאו מצפון אפריקה (מרוקו, אלג'יריה, טוניסיה, לוב וג'ברלטר), משטחי האימפריה העות'מנית (סלוניקי, ביוון, ותורכיה) ומהמזרח התיכון (בגדד וח'לב) – למעשה כל העולם הספרדי, מבלי לשכוח גם את המשפחות הפורטוגוזיות החיות בעיקר בלונדון עם ענפי משפחה גם במנצ'סטר. אילנות יוחסין אלה תחילתם במאה התשע עשרה, כאשר על מנצ'סטר עברה תקופת התפתחות אדירה הודות לתיעוש ייצור הטקסטיל והיא משכה אליה יהודים מצפון אפריקה, הבלקן והמזרח התיכון, באופן מיוחד מחלב.

לידיה קולינס השתמשה בארכיונים רבים, לא רק בממלכה המאוחדת אלא גם בוינה (אוסטריה), מצרים, צרפת, איטליה וישראל. היתה לה גם הזדמנות לעיין בארכיונים משפחתיים רבים.

פנינה מייזליש. רבנים שנספו בשואה. ביוגרפיות של רבנים ואדמו"רים מפולין ומשאר ארצות מזרח אירופה שנספו בשואה. ירושלים תשס"ו-2006. *

ד"ר גדעון גרייף

שנים רבות שקדה ד"ר פנינה מייזליש על ליקוט ואיסוף שמותיהם של רבנים ואדמו"רים שנספו בשואה, ובכך היא ממלאת חלל בספרות השואה, שעתה בא על תיקונו. ההיסטוריונים ה"חילוניים", שאינם מצויים בנבכי חצרות האדמו"רים, ה"שטיבלעך" והישיבות שהיו פזורות לאלפיהן במזרח אירופה, עסקו במחקר על תקופת השואה מהיבטיה השונים תוך שהם פוסחים, לעיתים מחוסר ידע והתמצאות, על הסקטור הדתי והחרדי של הציבור היהודי. כך עושה ספר זה חסד עם דמויות מופת כמו הרב צבי יהודה (אריה לייב) מקהילת האשט שבווהלין, שנספה בחג הסוכות תש"ב (1941) עם בני קהילתו, הרב אליעזר ליפשיץ שנרצח בגטו לודז', שם עוד הספיק להתיר אכילת בשר טריפה ליהודים שכוחם אז, הרב חיים טוביאס, שארגן בימים הנוראים של תש"ב (1941) מניין בעיר כשאנוב ושהגרמנים אילצוהו לעבוד בסדנאותיהם בשבתות, הרב מרדכי זאב הלברשטם, אב בית דין של קהילת צאנז, שנרצח ביער ליד טארנוב שבגליציה, מנחם מנדל הורוביץ, בן האדמו"ר אלתר מדיקוב, שנספה במאוטהאוזן בשמחת תורה תש"ד, הרב אביגדור ביאלוסטוצקי, שנשרף חיים ביידוואבנה, ביום ט"ז בתמוז תש"א, יחד עם שאר יהודי העיירה יידוואבנה. ועוד כאלפים רבנים ואדמו"רים צדיקים, שנשארו נאמנים לקהילותיהם עד לרגע חייהם האחרון.

בספר נכללים רבנים, מורי הוראה, דיינים ואדמו"רים מכל קצווי הקשת של החיים היהודיים, מהעולם החסידי, הלא-חסידי, המתנגדי, החרדי והלא-חרדי, הציוני, הלא-ציוני והאנטי-ציוני, שכינהו בקהילות גדולות וקטנות. כאלה שהסתגרו באוהלה של תורה וכאלה שהיו פעילים בחיי הציבור היהודי בעירם, בפולין כולה ובעולם היהודי הרחב. מייזליש כותבת גם על אישים שלמדו בישיבות וטרם הוסמכו לרבנות, תוך שהיא משתדלת לעמוד על מגוון הקווים שאפיינו את פעילותם של האישים הנזכרים בכל התחומים לפני חורבנה של יהדות אירופה, וכך לחשוף את עושרם של החיים היהודיים בשנות השואה.

המקורות שהסתמכה עליהם המחברת היו בעיקר ספרים שיצאו לאור מטעם מוסדות אקדמיים, ספרים שיצאו מטעם חוגים חרדיים בארץ ובחו"ל, ספרי זיכרונות של יחידים וקהילות וכל פרסום שאישים תורניים נזכרו בו. לעיתים חסר חומר ביוגרפי בסיסי על אישים שונים והמחברת

* אנו מודים על הרשות לפרסם ולתרגם מאמר זה, שהופיע באתר האינטרנט של יד ושם.

ניסתה להשלימו בעזרת עדויות שבעל-פה. לא אחת היה איתורם של האישים כרוך בעבודה בלשית של ממש. המחברת לא חסכה מאמץ לאתר את הפרטים הקטנים ביותר ולדייק עד כמה שניתן בשמות ובפרטים השונים. באמצעות הצלבת מקורות, שיחות עם ניצולים ועם קרובי משפחה הצליחה מייזליש להציג בפנינו תמונה מלאה על חייהם ומותם של רבנים, הזוכים הודות לספר זה לכבוד האחרון לו הם ראויים.

מייזליש מדגישה בהקדמה לחיבורה, כי המלאכה טרם הושלמה, וכי שמות רבים נוספים של רבנים ואדמו"רים מצפים לגאולה, לתיעוד ולהנצחה. קריאה קפדנית בספר מעלה תמונה רבת הוד על מסירות נפש, אצילות וגבורה רוחנית של אלפי רבנים, ששמותיהם יהיו מעתה חקוקים בזיכרונו.

A Dictionary of German-Jewish Surnames By Lars Menk. Avotaynu, 2005. 796 pages

[מילון של שמות משפחה יהודיים-גרמניים מאת לרס מנק]

אסתר רמון

כל חוקר העוסק בבני המשפחה בגרמניה ימצא מידע רב מאד במילון זה. מצויים בו 12,900 שמות משפחה יהודיים שהיו באזורים גרמניים לפני המאה ה-19 ולעתים תכופות יותר מוקדם ואחריה ופירוט המקומות והשנה שבה נמצא השם.

ביחס לכל שם במילון מופיעים שלושה סעיפים:

1. אוטימולוגיה — הסבר על מקור השם ולעתים ניתנים כמה הסברים.
 2. לפני 1800 — המקומות בארצות גרמניה בהם הופיע השם לפני 1800.
 3. אחרי 1800 — כנ"ל אחרי 1800.
- המחקר מתבסס על 33 מיליון שמות המופיעים בספר הטלפונים בשנת 1998.

הביבליוגרפיה ממנה נלקחו השמות משתרעת על שבעה עשר עמודים. כמו כן נמצא במילון סקירה קצרה על ההיסטוריה של שמות משפחה יהודיים בגרמניה וטבלאות חשובות:

- מספר היהודים בטרטוריות של גרמניה ופרוסיה סביב 1816
- מספר היהודים בפרובינציות של פרוסיה ב-1825 ובאחוזים מכלל היהודים
- הקהילות היהודיות הגדולות ביותר בגרמניה ב-1800

ברקתי את הרישומים על שמות משפחה רבים הנמצאים במחקרים שלי ומצאתי שהמידע אמין וחשוב, אם כי הסבר השמות לפעמים פשוטי מדי.
הספר נמצא בספרייה של מכון ליאו בק בירושלים.

- הקהילות היהודיות הגדולות ביותר בגרמניה ב-1925
- שמות יהודיים היסטוריים לפני המאה ה-17
- רשימת המקומות בעלי אוכלוסייה יהודית במאה ה-19

כתבי עת גניאלוגיים זרים

רשימות הנישואים שנערכו בבתי הכנסת השונים ברחבי המדינה ועוד ועוד.

יש להוריד הכובע לפני יו"ר החברה הגניאלוגית הארגנטينية וחברי וולוז על העבודה המבורכת של בניית מפתחות ובסיסי נתונים רבים ומגוונים אלה.

לרגל חגיגות העשור הראשון של AGJA שהתקיימו בבואנוס איירס הוציאה לאור החברה תקליטור ובו 29 הגיליונות של תולדות מאז 1996 ועד 2005. תוכן העניינים של כל החוברות נמצא באתר AGJA www.agja.org.ar.

לסיים: אם האימרה "ליהודים רבים יש קרובים בארה"ב" נכונה, כדאי גם לבדוק בארגנטניה ולהיעזר בבסיס הנתונים העצום שבנו החברים שלנו שם. תופתעו!

מעייין מס' 80 – ביטאון החברות הגניאלוגיות

בשוויצריה ובהמבורג, ספטמבר 2006

אסתר רמון

שוויצריה

עדייות לנוכחות יהודית מאת Raymond M. Jung

הפעם מוקדש המאמר לנוכחות הראשונה של יהודים באזור שהוא היום צרפת.

והתפרו לכול רוחות השמים מאת Peter Stein

באמצעות האתר של jewishgen.org נוצר קשר בין Elizabeth Jeanette James באוסטרליה, בין פטר שטיין בשוויצריה ובין הגניאלוג Ed. T. Richard בארצות הברית. ביחד הצליחו השלושה לתעד בפרוטרוט את המשפחות Weil ו־Guggenheim שמקורם ב־Lengnau (הנמצאת בצפון שוויצריה). במאמר מופיעות רשימות של צאצאי ברוך אלברכט וייל שנולד ב־1811 ואשתו שרה גוגנהיים וכן של יוסף זליגמן שנולד ב־1803 בואנגן

במקום סיכום מאמרי תולדות בחוברות האחרונות: על אחינו הגניאלוגים הרחוקים המתגוררים בארגנטניה

מטילדה טג'ר

אחד מתפקידי במערכת שרשרת הדורות הוא לסכם כתבי עת המגיעים לספרייתנו והכתובים בצרפתית ובספרדית.

בכל פעם שמגיע אלי גיליון חדש של כתב העת של החברה הגניאלוגית היהודית בארגנטניה, אני מתפעלת מחדש מן העבודה הרבה שמשקיעים בו ומן ההתלהבות המשתקפת לאורך כל הדפים.

לפני עשר שנים הוקמה החברה הארגנטנית (Asociación de Genealogía Judía de Argentina-AGJA) ברשותו של איש דינאמי שאין כמותו, פאול ערמוני. כך הוא עברת את שמו מקסטנבאום (Kestenbaum) – עץ ערמונים. החברה מוציאה לאור רבעון ושמו תולדות (Toldot), שלושים ושישה עמודים על שלושה טורים בעמוד, עמוסים במידע רב, תצלומים, טבלאות ועוד.

מאז 1860 הגיעו לארגנטניה, ארץ הקולטת מהגרים, יהודים מכל פינות העולם: יהודי חלב שבסוריה ויהודי מרוקו, יהודים מרוסיה שהתיישבו בקולוניות של הברון הירש וכמובן פליטים שהצליחו לברוח מאירופה ערב מלחמות העולם הראשונה והשנייה וניצולי השואה בתום המלחמה הארוכה ההיא. מגוון רב של מוצאים, דבר הגורם לעניין מוגבר בתחום הגניאלוגיה.

לפני שנים אחדות הורכב מבין החברים צוות מיוחד, שסקר ורשם את הנתונים ב־65 בתי הקברות היהודיים ברחבי המדינה – סך הכול מעל 210,000 רישומים. חברי הצוות ערכו מפתחות של רשימות המהגרים שהגיעו למדינה במטרה להתיישב במושבות של הברון וכן של רשימות הנוסעים באוניות שהגיעו לארגנטניה. בסיסי נתונים נוספים שהם הכינו כוללים את רשימות תושביה היהודיים של הבירה בשנת 1889, רשימות של תלמידים שלמדו בבתי הספר היהודיים במואיסוויל (Moisesville),

(Wangen) בשווייצריה ואשתו צציליה הלר (Cecilia Heller).

ביחד הם זיהו את רוב הצילומים מבין 42 במספר שנמצאו באלבום באוסטרליה (הצילומים מופיעים בחמישה עמודים בבטאון זה) בסוף המאמר מפורטים גם האבות של שרה גוגנהיים משנת 1507 ואילך ושל ברוך אלברכט וייל משנת 1741 ואילך.

רשימת הנישואים של נפתלי בן שמעון בלום (אלזס 1750-1707) מעובדת על ידי Daniel Teichman. המשך 28.

המבורג

ספר הזיכרון החדש של הארכיון הגרמני מאת Juergen Sielemann

המהדורה הראשונה הופיעה ב־1986 והיא מכילה את שמות הקורבנות היהודים בגרמניה המערבית בלבד. המהדורה החדשה משנת 2006 מורכבת מארבעה כרכים ומכילה 149,600 שמות מכל גרמניה שהם 21,600 יותר מאשר בהוצאה הקודמת. המחבר משווה את הספרים לספר הזיכרון של יהודי המבורג משנת 1995.

חידה סביב הודיני מאת מרק רוזן

הרי הודיני שנולד בבודפשט ב־1874 בשם אריך וייס היה קוסם ידוע בארצות הברית. מרק רוזן חקר את נסיבות הגירתו ומגלה גישות שונות של הפקידות לתייעוד ההגירה.

מקורות למחקר משפחות יהודיות בארכיון המדינה בהמבורג מאת Juergen Sielemann המשך מספר 14.

ETSI, Vol. 9, No.35, Décembre 2006

מטילדה טג'ר

החוברת החדשה הזאת פותחת במאמר על יהודי אורן (Oran) שבאלג'יריה במאה ה־19 מאת העורכת הראשית של כתב עת זה, הגב' לורנס אבן-צור חזן (Laurence Abensur-Hazan). היא שוב "חפרה" בארכיון כ"ח שבפריז ומביאה כאן רשימה ארוכה של תורמים (שם ומקצוע) מ־1880, רשימת תורמים למען העמדתם של שני פסלים בעיר משנת 1842 ורשימה שלישית קצרה בהרבה משתי הקודמות – רשימה של אנשים שהשתתפו בבחירות 1897 ושמיסבות שונות, אסור היה להם להשתתף.

המאמר השני הוא סיכום הפעילות בגניאלוגיה הספרדית במסגרת הכנס הבינלאומי לגניאלוגיה יהודית בניו יורק באוגוסט 2006. אן-מרי פראגי-ריכנר (Anne-Marie Faraggi-Rychner) מספרת על סקירת המקורות הגניאלוגיים הספרדיים הנמצאים בספריית הפדרציה הספרדית האמריקאית (American Sephardi Federation) שניתנה ע"י רנדל ס. בלינפאנטה (Randall C. Belinfante). היא מסכמת את הסיוור ברובע הניו-יורקי בו הצטופפו יהודים רבים בסוף המאה ה־19 ותחילת המאה ה־20 ב־Lower East Side. ביקור זה כלל כניסה לדירתה של משפ' קונפינו (Confino) מתורכיה בתוך ה־Tenement Museum. שם "שיחקר" המבקרים כאילו היו באמת אנשים מאותה התקופה. היו עוד הרצאות על אוכלוסיית ארץ ישראל בין 1839 לבין 1929. הרצאה נוספת דנה בפליטי ארץ ישראל שהגיעו למצרים ורבים מן הגברים התגייסו שם לגרודים העבריים במסגרת הצבא הבריטי. דובר גם על מקורות מידע בתורכיה ויוון. עוד על יוון ניתנה הרצאה מרתקת על היהודים הרומניוטיים שבעיקר התרכזו בעיר יאנינה (Ioannina). הובאו יתרונותיו של אתר אינטרנט משפחתי והדוגמא היתה של משפחת מודיאנו (Modiano) שמקורה בסלוניקי. בסוף הפרק על יוון סופר בפרוטרוט על הספר החדש בו המחברת ניסתה לאסוף את שמותיהם של כל קורבנות השואה ממדינה זאת. שלוש הרצאות התמקדו בשמותיהם של הספרדים. האחת דנה בעתיקותם של שמות המשפחה והשנייה הציגה מאגר מידע של השמות הפרטיים. בהרצאה שלישית נדונו שמותיהם של יהודי איטליה. הוצג עוד פרויקט המרתכו בחקר הדני"א של הספרדים. לבסוף במפגש הבינלאומי של קד"ם הספרדים הובאו דיווחים מכל הקבוצות בעולם הפועלות למען קידום הגניאלוגיה הספרדית. אן-מרי מסיימת את מאמרה הארוך ברשימה ארוכה של אתרי אינטרנט המסייעים לחקר הספרדים.

עוד כותבת לורנס אבן-צור חזן על קהילות היהודים באזור האיטלקי של מונפראטו (Monferrato). במאה ה־17 וגם לפני כן התיישבו שם יהודים שהגיעו מצרפת ומספרד. נמצאו מקורות ארכיוניים המאפשרים לחקור את המשפחות שהתגוררו ב־Casale Chiéri, Vercelli ו־Monferrato.

GenAmi, No.39 – Mars 2007

מטילדה טג'ר

בכתבי העת הגניאלוגיים הצרפתיים מקובל מאוד להביא את הביוגרפיה והגניאלוגיה של אנשי שם. המאמר הפותח

ליבה מימון

גיליון זה מכיל את הסקך שעשה הרמן סנל (Harmen Snel) על בתי הספר הפרטיים היהודיים באמסטרדם בשנת 1823, יחד עם הביוגרפיה של דוד קולסו אוזוריו (Snel Colaco) Ozorio ([Colasso]) שחי בשנים 1792–1835 ואבותיו באו מדרום צרפת לאמסטרדם ב־1700 בערך. רוב התלמידים שלו באו ממשפחות ספרדיות אמידות והוא מציין את השמות של 53 מהם, כולל מקצועותיהם ושמות בני הזוג.

במאמר ביתו של רמברנדט מגיש המחבר גרנווד (Rob van het Groenewoud) סקירה מרתקת על תולדות הבית שבו התגורר הצייר המפורסם מ־1639 עד 1658. בתקופה זו הייתה השכונה מרכז האמנים והמהגרים החדשים – פרוטסטנטים ויהודים. ב־350 השנים מאז מותו של רמברנדט גרו בבית אנשים שונים, רובם יהודים, כגון פרנקו מנדס ומשפחות לוי ושפיץ (Spitz). במשך תקופה קצרה היה בקומה השנייה בית כנסת פרטי. המחבר נותן רשימה מלאה של כל מי שהתגורר שם מ־1851 עד 1893 וכן פרטים ביוגרפיים על דוד פרנקו מנדס (1713–1792), יצחק אהרן מלונדון (Melondon) שפיץ וצאצאיו, ומשפחות דה־פריז ו־ו־בון (van Buuren). כאשר משפחת שפיץ מכרה את הבית בשנת 1906 לעיריית אמסטרדם, מחו הרבה הולנדים ידועים, כגון יוסף ישראלס נגד כוונת העירייה להרוס את הבית, ובסופו של דבר הפך הבית למוזיאון בשנת 1911.

שם עצמון ממשיך את הסיפור על האגודה הדתית הולב בעיר אלמלו (Almelo), עיר בגודל בינוני סמוכה לגבול עם גרמניה, עם קהילה יהודית הקיימת עד היום. עד עתה זוהו 102 מתוך 135 שמות חברי האגודה – מקור חשוב לגבי המחקר הגניאלוגי של המשפחות שחיו באלמלו וסביבתה בסוף המאה ה־18 ובמאה ה־19. המחבר מתאר בפרוטרוט את משפחות סלומונסון, דה גרוט (De Groot), מאירס (Meijers) ומאירברן (Meiberen).

סקירת ספרים

Johan van Gelder: Het huis van Gronings Israel – de synagoge en haar gemeente 1906-2006

[בית ישראל בגרונינגן – בית הכנסת והקהילה 1906–2006]. הוצ' Westervoort 2006. Van Gruting, 2006.

בשנת 1906 נבנה בית כנסת מודרני בסגנון מאורי במקום בית הכנסת הישן בעיר גרונינגן. שמונים אחוזים מתוך חברי הקהילה נספו בשואה והבניין נמכר, אולם חלק ממנו נפתח שוב כבית כנסת לפני כעשרים וחמש שנה. ון גלדר

גיליון זה דן בביוגרפיה ובגניאלוגיה של שחקנית תיאטרון מהוללת שהפכה לאגדה. הרי זאת רשל רשל ששמה המלא הוא אליזבת רשל פליקס (Elisabeth Rachel Félix). היא נולדה בכפר בצפון שווייצריה בשנת 1821 ונפטרה בפריז ב־1858 הסבים שלה היו ילידי איזור אלזס-לורייין (Alsace-Lorraine) שבצפון-מזרח צרפת. המאמר מביא את תולדות משפחתה – סיפור לא רגיל. רשל מעולם לא נישאה ונולדו לה שני בנים. בנה הראשון הוא אלכסנדר קולונה וואלבסקי (Alexandre Colonna Walewsky) ואביו אלכסנדר וואלבסקי שמילא תפקידים רשמיים רבים היה בנו הלא חוקי של נפוליאון בונפרטה והנסיכה הפולנייה מריה וואלבסקה לבית לצינסקי (Leczinski). לענף זה של משפחת רשל ישנו המשך עד היום הזה.

בנה השני של רשל הוא גבריאל ויקטור פליקס בנו של ארתור ברטרן (Arthur Bertrand) שבעצמו נולד באי סנט־הלן (Sainte Hélène), מקום אליו הוגלה ונפטר נפוליאון. אין היום צאצאים לענף זה של המשפחה.

מאמר ארוך זה הוא פרי מחקרה של י'ר ועורכת ג'ן-עמי, הגב' מישלין גוטמן (Micheline Gutmann).

בהמשך החוברת מובא מאמר נוסף שלה והוא דן על ענף משפחתה, משפחת זארמבוויץ (Zarembowitz) מסוואלקי (Suwalki) שבפולין. ענף זה נתגלה בשלמותו הודות למציאת שני בני דודים המתגוררים בארה"ב. הדואר האלקטרוני שיחק כאן תפקיד חשוב ביותר.

שאר המאמרים דנים במשפחות מחבל אלזס שבמזרח צרפת הגובל עם גרמניה.

רשל ב־1840 בפריז

הוריהם, מקצועותיהם ולעיתים גם כתובותיהם. בית הספר פעל עד 1849.

דניאל מץ (Metz), עורך כתב העת הממוחשב *Monument of the Jewish Community in the Netherlands* [יד לקהילה היהודית בהולנד] www.joodsmonument.nl, המנציח את כל יהודי הולנד שנספו בשואה, גילה ספר זיכרון של "אגודת השחמט המלכותית" שפורסם מייד לאחר המלחמה, ובו רשומים כל חברי האגודה שנפטרו בזמן המלחמה או כתוצאה ממנה. הרשימה כוללת 240 שמות, רבים מהם יהודים, בצירוף ביוגרפיות מפורטות לשחקני השחמט המפורסמים יותר, וכן מספר צילומים.

זאב בר כותב על עצים במקרא (ארו, תמר, אלון) והשמות העבריים המודרניים הנגזרים מהם. הוא דן גם בשמות משפחה אשכנזיים המבוססים על שמות עצים או על שם פרטי בתוספת המילה Baum = עץ, כגון נוסבאום הנגזר ממילה הגרמנית Nuss = אגוז והסיומת בו או מן השם נתן בהיגיון האשכנזי עם אותה סיומת. מובאות גם דוגמות נוספות.

Rob van het Groenewoud מביא סקירה קצרה על חייה של הגרפיקאית פרדריקה סופי (Frederika Sophie) כהן שנולדה באמסטרדם ב-1903 והתאבדה ב-1942 לאחר שנעצרה על ידי הנאצים באשמת עבודה בלתי חוקית. היא החלה לעצב מודעות פרסומת כחלק מעבודתה כמוזכירה, מבלי שהיתה לה הכשרה פורמאלית פתוחם. בעקבות עבודתה במספר בתי הוצאה לאור, אגודות סוציאליסטיות שונות ועיריית אמסטרדם היא קיבלה תואר בגרפיקה מהמכון לאמנות שימושית. היא עבדה כגרפיקאית עצמאית ואיירה עיתונים יהודיים ועיצבה שערי ספרים, כרזות וחומר מודפס אחר, הן בשביל מוסדות רשמיים והן למשפחה ולחברים. מצורף עץ משפחה מ-1800 בערך.

שם עצמון (Sem Y. Atsmon) מסיים בגיליון זה את סקירתו על חברת "תלמוד תורה" בעיר אלמלו (Almelo), הסמוכה לגבול עם גרמניה (עם קהילה יהודית הקיימת עד היום), מדצמבר 1854, עם רשימת חברים ותורמים, הכוללת גם את שמות בנות הזוג ותאריכי לידה ופטירה.

מתאר לא רק את תולדות הבית והשכונה היהודית, אלא גם רבים מחבריה המכובדים. בספר איורים והערות.

Mr. J.H. de Vey Mestdagh Foundation: De Joodse inwoners van de stad Groningen en omstreken 1549-1945 en hun begraafplaatsen aldaar: כרך ב: 1870-1945 גרונינגן 2006. [תושביה היהודים של העיר גרונינגן וסביבתה 1549-1945 ובתי העלמין שלהם].

החלק הראשון של הספר פורסם ב-1980, ועם פרסומו של החלק השני כמעט מסיימת סקירת הקהילות היהודיות בנפת גרונינגן. הספר האחרון, הודן בקהילת מופטדמי מיועד לצאת לאור ב-2008. הכרך השני מתאר את החיים הדתיים, החברתיים והכלכליים של יהודי גרונינגן עד לשנת 1945, כולל תולדות בית העלמין היהודי, עם איורים וצילומי מצבות, רשימת היהודים שנספו בשואה ורשימת חברי הקהילה היהודית.

הספר מכיל חומר ארכיוני מהשנים 1870-1945 על משפחות יהודיות בגרונינגן, Hareñ Hoogkerk ו-Noorddijk. חומר זה הוא בעל עניין רב לחוקר הגניאלוגיה.

שונות

הספר Charles Gomes Casseres: Punda Punda Willemstad מתאר את החיים בשכונת פונדה שבעיר (Curaçao) בחלק הראשון של המאה העשרים, ויש בו גם תיאור של תושביה היהודים, כגון משפחת מדורו (Maduro).

Misjpoge – Vol.20th, No.1, 2007

ליבה מימון

הרמן סנל (Harmen Snel) ממשיך בסקירת התלמידים היהודים בבתי הספר הציבוריים באמסטרדם ב-1832 (חלק 11). אבותיה של המורה חנה אליעזר קייצר (Hanna Eliezer Keijzer) 1784-1862 הגיעו לאמסטרדם בשנת 1650 לערך. הם היו סוחרים בעלי קשרים בינלאומיים וקרובי משפחתם החזיקו במשרות רמות בקהילה היהודית. חנה הקימה בית ספר בשנת 1808 וב-1832 כבר היו רשומים 66 תלמידים, רובם בגילים ארבע, חמש או שש. כמעט כל הילדים האלה היו ממשפחות עניות. מצורפת רשימה ובה שמות 66 התלמידים, תאריכי הלידה שלהם, שמות

סקירת ספרים

Justus van de Kamp and Jacob van der Wijk: *Koosjer Nederlands – Joodse woorden in de Nederlandse taal*, Amsterdam, Contact, 2006
[הולנדית כשרה – מילים יהודיות בשפה ההולנדית].

שני המחברים דנים במילים הרבות בשפה ההולנדית שמקורן בעברית וביידיש. הם סוקרים יצירות ספרות מהמאה ה-19 והמאה ה-20 ומביאים רשימה של כ-2600 מילים כאלה.

E. van Opzeeland: *Ben Brill – Davidster als ereteken*, Amsterdam, De Buitenspelers, 2006.
בריל – מגן דוד כסמל לכבוד].

ברנד בריל, נולד באמסטרדם ב-1912, היה מתאגרף שהופיע לפני המלחמה עם מגן דוד סביב צווארו וכבר בגיל 15 היה אלוף. אולם לפרנסתו הוא עבד באטליז ולאחר מכן פתח חנות ללחם ובשר. בזמן המלחמה הלשין עליו חבר ממועדות האגרוף, אבל הוא שרד בברגן בלזן יחד עם אשתו ובנו, אם כי 182 מבני משפחתו נספו. לאחר המלחמה הוא היה שופט בתחרויות אגרוף ונפטר ב-2003.

שונות

Westerbork Cahiers 11: *Genezen verklaard voor... een ziekenhuis in Kamp Westerbork*
2006. [הוכרז כבריא ב... בית חולים במחנה Westerbork].

שירותי הבריאות במחנה וסטרבורק מתוארים דרך עיניהם של חולים, רופאים ואחיות. בגלל הרמה הגבוהה של הצוות, היה בית חולים זה אחד מהטובים! מפקד המחנה, גמק (Gemmecker), הורה לצוות לעשות הכול כדי לרפא את החולים היהודים, כדי שיהיו מסוגלים לעלות למשלוח אל... השמדתם.

Irwin and Debi Unger, *The Guggenheims, a Family History*, New York, Harper Collins, 2005
[בני גוגנהיים, תולדות המשפחה]. אירווינג ודבי אונגר סוקרים את תולדותיה של משפחה מפורסמת זו שמוצאה בכפר קטן על יד ציריך בשוויצריה והגיעה לפסגה בניו-יורק.

ט' רינסמה (T. Rinsema) יפרסם ב-30 באפריל 2007 את יומנו של יעקב ון אסו (Van Esso) מאוקטובר 1942 עד אוקטובר 1943 ובו מתוארים חיי היהודים בזמן השואה במפּל (Meppel), עיר קטנה במחוז Overijssel.

Denise Citroen: *Baptism by Proxy*, NIW (Jewish weekly of Holland), No.44, September 2006. [הטבלה על ידי בא-כוח]. על אף כל המחאות, ממשיכים המורמונים להטביל יהודים לאחר מותם, ואינם מקיימים את הבטחותיהם להסיר מרשימת המוטבלים את שמות היהודים שקרוביהם מתנגדים להטבלה. ניתן לשלוח מכתב מחאה בדואר אלקטרוני לכתובת help@productsupport.familysearch.org בציון השם המדויק, שמות ההורים, שם בן/בת הזוג תאריך ומקום הלידה של האדם שאת שמו מבקשים להסיר מהרשימה, וכן פרטים מדויקים, כולל דרגת הקרבה, של האדם המגיש את הבקשה.

אתרי אינטרנט

- מסד נתונים של 50,000 מהגרים לאוסטרליה: www.nationaalarchief.nl
- מסד נתונים למחקר גניאלוגי במחוז Noord Brabant: www.bhic.nl
- המכון הבינלאומי לגניאלוגיה יהודית: www.ijg.org

Stammbaum Issue 29 Summer 2006

מרים הרינגמן

רבים מכירים את מוזיאון גוגנהיים בניו יורק אבל כמה מאיתנו מכירים את הסיפור המורכב של אבות המשפחה? ורנר פרנק ופיטר שטיין מגלים את שורשי משפחת קופר-גוגנהיים (Cooper-Guggenheim). למעשה חיו ב-Lengnau כחמש משפחות בשם גוגנהיים, ועוד שתיים בעיר הסמוכה אנדינגן (Endingen) בגרמניה, כבר בשנת 1675. אולם קשה למצוא את הקשר בין המשפחות השונות, על אף השמות הדומים. המחברים מציינים את סדרת הספרים האחרונה שיצאה על משפחת גוגנהיים, שהאחרון שבהם, שפורסם ב-2005, הוא *The Guggenheims, a Family History* [בני גוגנהיים, תולדות משפחה] מאת ארווינג ודבי אונגר. כבר ב-1937 היה ספר על שושלת "Copper" [נחושת] גוגנהיים, שצברו עושר בסחר במתכות.

ראלף בלוך מתאר את תוכנו של ספר המוהלים של Huerben/Krumbach 1837-1800 ומציין את העבודה הרבה שיש לעשות כדי לכתוב ולתרגם את המקור. רוב הנימולים נקראו בשמות תנ"כיים והמשפחות כבר השתמשו בשמות משפחה ולא בפטרונים (שם האב). חבל שלא ניתן לראות את לוח ה-Excel עם דוגמות של שמות, דבר שהיה עוזר מאות לחוקרי הגניאלוגיה.

ג'סטין מילר (Justin Mueller) מספר על משפחתו, משפחת ציווי (Zivi) ממילהיים (Muellheim), גרמניה. אם כי אין לו תיעוד נרחב, הוא יודע הרבה סיפורים ואנקדוטות על אבותיו. הוא מתאר את אנשי עץ המשפחה שלו, ומחזיר את הקורא עד 1722. הן אלפרד גרייפוס והן הרב דוד מקס אייכהורן שהיה בין משחזרי דכאו הם צאצאים של רפאל פאול ציווי.

המשפחה שלנו. כאשר התברר לו כי היו לו אלפי מסמכים, הוא מסר אותם לסריקה למישהו אחר ונשאר לו רק להעביר את התוצאות לעץ המשפחה. גם כאן מצאנו מידע מעשי חשוב, המזכיר לנו גם שעלינו לדאוג לגיבוי המסמכים, פן יאבדו או יינזקו.

פיטר נאש (Nash) מתאר את הבעיות והקשיים שנתקל בהם עד שאיתר את קרובת משפחתו אן לוי לבית יוליוס, הקשורה למשפחת נחמשטיין (Nachemstein) מלסן (Lessen), פרוסיה, כיום לאסין (Lasin) בפולין.

חציית האוקיינוס מאירופה לאמריקה היה מעשה לא פשוט, במיוחד לשישה ילדים יתומים שאחד מהם היה אביו של הכותב, הארי בוינין. בוינין לוקח אותנו בעקבות מסע הילדים האלה בשנת 1910 מעירם סלוצק לאמריקה. של החוקרים, קיימים מכתבים שנכתבו מפולין לאמריקה וכן זיכרונות שנכתבו בשנת 1940. הסיפור, המבוסס על מכתבים וזיכרונות אלה, הוא אישי ומרגש.

סטנלי דיימונד (Diamond) התחיל לחקור את שורשי משפחתו ויצר בסופו של דבר את בסיס הנתונים הגדול והחשוב JRI Poland. הכול התחיל כאשר הוא גילה כי חלק מבני משפחתו סובלים ממחלת הדם ביתא טלסמיה (Thalassemia). הוא עצמו רק נִשָּׂא של המחלה, אבל הוא רצה שגם בני משפחתו האחרים יהיו מודעים לבעיה זו, שיכולה להיות הרת אסון אם שני בני הזוג הם נשאים. מחקרו בבדיקת ענפי משפחתו השונים לקח אותו לרחבי העולם ואחורה בזמן. הוא מתאר את שלבי המחקר, היכול לשמש כאבטיפוס מצויין לכל אלה שיש להם סמן גנטי מסוים שיש צורך לתעד אותו.

סליאן אמדור זק מגישה מידע מעשי לאלה המחפשים ניצולי שואה או אנשים שהיגרו לאמריקה בין 1940 ו-1957. מאמר אחר שלה מתאר את הראיות הנסיבתיות בחיפושיה אחרי אבות משפחת אמדור בליטא.

רבים מהנספים בשואה חיו בשטחי ברית המועצות לשעבר. חשוב ביותר לאסוף עדויות ממספר אנשים גדול עד כמה שאפשר. מאז פתיחת השערים של ברית המועצות ובעקבותיה העלייה ההמונית בעיקר לישראל הרבה יותר קל להגיע לאנשים אבל הזמן עובר ויש לאסוף את הנתונים מהר. דבורה ברמן מיד ושם מסבירה מה ניתן לעשות.

איך יכלו היהודים לשמור אמונים בזמן מלחמה כאשר בני משפחתם נלחמו בצבאות שני הצדדים? זהו הסיפור של מלחמת צרפת-פרוסיה (1870-1871) והתוצאות לגבי בני משפחת המחבר, במיוחד משפחות ריזר, וימפיהימר (Wimpheimer) וגיינבורג. נוסף לסיפורים על בני משפחה שנלחמו בשני הצדדים, אדם יאמיי (Yamey) מסכם את ספר הזיכרונות שנכתב ב-1870 בידי אחד מאבותיו, פרידריך, שהיה דיפלומט, המזכיר הפרטי של סגן נשיא צרפת.

האחים להמן (Lehman) הוא שם של בנק השקעות ידוע באמריקה. מייסדיו הם יהודים שבאו מהעיר רימפאר (Rimpar) ליד וירצבורג בגרמניה. מושל ניו יורק הרברט להמן היה גם הוא מבני משפחה זו. המחבר הוא יליד גרמניה החוקר את תולדות היהודים בארצו. זהו לא רק סיפור של סאגה משפחתית אלא גם סיפור על מפגש משפחתי שהצית פעילות הן בקרב בני המשפחה והן בתוך העיר עצמה.

הנרי שטראוס מביא סיפור מרגש על קרוב משפחה שלו שהוא בן נישואין מעורבים – אב יהודי ואם לא יהודיה, שאבד למשפחתו ושורשיו היהודיים, ורק כעבור שישים שנה נסגר המעגל.

Avotaynu Volume XXII, Number 4 Winter 2006

מרים הרינגמן

מה עלינו לדעת לפני ביקור בארכיון במינסק או בערים אחרות במזרח אירופה? נוויל למדן ביקר שם והוא נותן לנו עצות מעשיות מצוינות איך לעשות זאת, מאלף עד תיו. הוא לוקח אותנו צעד צעד החל משלב התכנון ועד לביקור הממשי בארכיון, דרך כל חלקי המחקר, הכוללים שכירת עוזר מקומי ותשומת לב לחוקים ולמנהגים המקומיים.

גם גארי מוקוטוף כותב מאמר על "איך לעשות זאת" ומסביר לנו איך לסרוק מסמכים ולהכניס אותם לעץ

דיינה רידר חליף צירפה צילומים ישנים, נתונים מחברא קדישא ודפי עד, וכך יכלה להתקשר עם המשפחה ברמה האישית.

את הסיפורים על משפחתה באירופה שמעה רוזלין שרמן גרינברג מאביה, שהתכתב עם משפחתו עד לשואה. היא הגישה דפי עד על בני המשפחה שנספו, אך לא ידעה שילד אחד שרד. בעקבות דפי העד התקשר איתה אחד מבני הדודים.

להלן רשימת ספרי משפחה שיצאו לאחרונה:

1. Cissie Eppel's "A Journey into Our Ancestry; Chronicles of the Hyman (Yucha) and Goldman (Goldenberger) Families from Ludza and Varaklani, Latvi and Kirovograd, Ukraine. A whole list of family names is given. [מסע אל אבותינן]
2. Abraham Frank's "The Dinkelsbuhler, Honisberger and Wilmersdorfer Families of Floss and Furth (Bavaria)."
3. Edward Gelles "An Ancient Lineage: European Roots of a Jewish Family." Families included: Gelles, Griffel, Wahl, Chajes, Safier, Loew and Taube.
[שלשלת יוחסין עתיקה: שורשיה האירופיים של משפחה יהודית]
4. Barney Rubin and Henry Snyder's "Eisberg Family: a Brief History and Genealogical Listing of the Eisberg Family in Kansas City."
5. Randy Stehle and Nancy Schoenburg are the editors of "The Raphael/Rafalin Family: Jewish Roots in Puns, Poland and Vicinity including Krasnopol, Kalwaria, Sejny, Augustow, Suwallki, Filipow and Klororejse."
6. Arthur Stupay's "Memory and Understanding" is a collection of letters of the Gombiner family from Poland to their relatives in the United States between 1929-1941.
[זיכרון והבנה, אוסף של מכתבים]
7. Marek Web and Krysia Frisher's "The Reisents of Koydanovo." A short history of the dynasty of Kalman Reisen of Koydanovo, Belarus.

פיי פוגל בודגנג (Bussgang) מספרת על סיפורי המשפחה ששמעה כילדה ועל התייעוד שמצאה בארכיון הפולני לגבי הערים זיכלין (Zychlin) ולסקוביץ (Laszkowice).

בין המאמרים המעטים על ארכיוני גרוזיה נמצא המאמר של אהרן חטקביץ (Khatkevitch) הדן ביהודים אשכנזים שהתגוררו מחוץ לתחום המושב באמצע המאה ה-19. הוא אף מביא רשימה של בעלי מלאכה יהודים מ-1827 ו-1852.

גארי מוקוטוף מסביר את החשיבות שיש לדיוק הנתונים לעומת מספרם המועט. הוא מביא את מחקרו על יעקב מוקוטוביץ כדי להוכיח את טיעונו.

ריק ליפטיג נזכר בצילום שהיה תלוי בביתו של קרוב משפחה, ורק תכנית טלוויזיה שראה, על תיאטרון הוודביל, הפיחה רוח חיים באדם שבתמונה – הלא הוא השחקן בני רוס או בשמו הקודם בנימין רוזנברג.

סטיבן שטיין הצליח לשחזר את משפחת גיסו, שאמו נפטרה כאשר היה תינוק.

אין זה די לתעד את משפחתונו אנו. כאשר ילדינו מתחתנים נוספת השמחה של מציאת השורשים של משפחות הכלות והחתנים. אליס פרקין גולד (Alice Perkins Gould) מצאה את אבות המשפחה עד למלחמת האזרחים בארצות הברית.

גם היום, לאחר שישים שנה, עדיין אנשים מוצאים קשרים מתקופת השואה. לורי בכרך מילר, ילידת אמריקה, הניחה שכל משפחתה נספתה בשואה. אף על פי כן היא שוחחה עם דודתה וזו סיפרה לה על המשפחה באוקראינה. דרך דפי העד של יד ושם היא גילתה אותם והצליחה לפגשם.

אן גודסל (Goodsell) ביקשה לדעת על אבותיה שהשתתפו במסע מערבה, ב"עגלה המכוסות" (wagon covered) המפורסמות. מה שגילתה הוא שאחד מרבר סק'יה שהגיע לאמריקה חזר לגרמניה, ובנו חזר שוב ועבר בחנות של בן דודו.

במאמר של מרל קסטנר אנו קוראים על אח ואחות שמצאו זה את זה אחרי שישים וחמש שנים דרך דפי העד ובעזרת חברי קבוצת ההתכתבות של יוצאי בוקובינה.